

Woeste Gronden

Dorpskrant Schaarsbergen

IN DIT NUMMER

Interview met de baron

Nieuwe padenstructuur

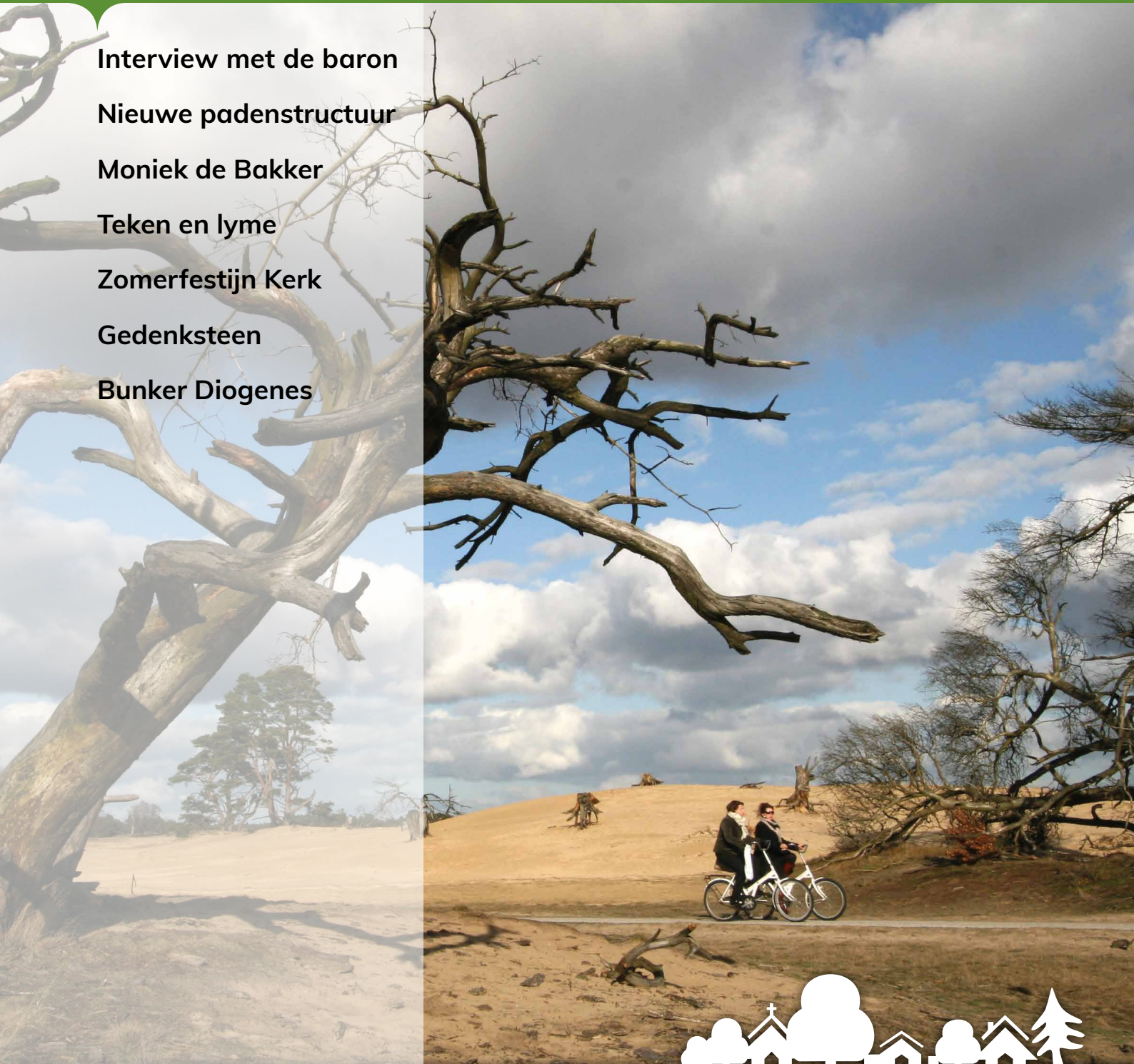
Moniek de Bakker

Teken en lyme

Zomerfestijn Kerk

Gedenksteen

Bunker Diogenes

Gastrijheid met een glimlach!

BOSRIJKE
OMGEVING
RUIM TERRAS

AMBACHTELIJK
GEBAKKEN
SPEELTUIN

DINSDAG
T/M ZONDAG
12.00 - 20.00 UUR

VOLG ONS OP

SCHAARSBERGEN

Kemperbergerweg 673 ♦ 6816 RV Arnhem ♦ 026 - 443 14 34
www.pannenkoekhuis.nl

Colofon

Redactie

Abco Blok, Herman Boesveld,
Johan Kloosterboer, Kirsten Leijnse,
Mireille Riesenbeck

Mailadres redactie

dorpskrant@schaarsbergen.nl

Fotografie

berrydereusfotografie.nl,
Eendracht, Henk Monster, Ineke
Wesseling, Jeroen Liebers (Rijksvast-
goedbedrijf), Mireille Riesenbeck,
Nat. Park de Hoge Veluwe, Robbert
Maas, Studio Redlab

Bezorging

Jeannette de Vries (026 44 24 460)

Vormgeving

Minke Hylarides,
Annemarie van Lierop

Druk

Rozijn Repro, Didam

Woeste Gronden verschijnt vier
keer per jaar. Sluitingsdatum kopij
volgende nummer is 18 oktober
2024, dit nummer verschijnt begin
december.

Voorpagina: Nationale Park de
Hoge Veluwe

Inhoud

Van de redactie	5
Van de Dorpsraad	6
Interview met baron van Voorst tot Voorst	8
Het nieuwe padenplan Schaarsbergen	11
Uitgelicht: Open dag AZC	13
Wie de jeugd heeft	14
Natuur op Schaarsbergen: Teken	16
Vrijwilligerswerk bij Siza	19
Leven op Schaarsbergen: Moniek de Bakker	20

Groen Schaarsbergen	23
Uitgelicht: Onthulling gedenksteen kerk	25
Historie van de Dorpskerk	26
Toekomst bunker Diogenes	28
Schoffelaar	29
Zomerfestijn kerk	31
Kerknieuws	32
Gemeentenieuws	34
Verenigingsnieuws	37
Bij de hand	38
Agenda	39

Bestuur Dorpsraad

Bart Loman, voorzitter (brtloman@gmail.com)
Marcel Brons, penningmeester (marcel.brons@outlook.com)
Moniek de Bakker, secretaris (moniek@bonhansa.nl)
Caroline Neys, bestuurslid (caroneys@gmail.com)
Annemarie van Lierop, aspirant bestuurslid (sylvalaan@gmail.com)

Webmaster Schaarsbergen.nl

Moniek de Bakker (website@schaarsbergen.nl)
Marlies Dhont

Contact Dorpsraad

www.schaarsbergen.nl
bestuur@schaarsbergen.nl

Bij Tom van Ginkel tuinen kunt u terecht voor een tuin die volledig aan uw wensen voldoet.

Tom van Ginkel tuinen is een jong hoveniersbedrijf en staat voor kwaliteit en klantvriendelijkheid.

Tom van Ginkel tuinen heeft een passie voor tuinen!

- Ontwerp
- Aanleg
- Onderhoud
- Renovatie
- Vijveraanleg

www.tomvanginkeltuinen.nl

info@tomvanginkeltuinen.nl

06-22171739

Genieten van de nazomer

Nazomer. Daar zitten we hopelijk in als u deze Woeste Gronden openslaat. Omdat wij als redactie onze stukken al in juli aan moeten leveren en dit blad pas 6 weken later op de mat ligt bij u als lezer heb ik nog geen idee wat het weer de komende weken gaat doen. Tot op het moment van schrijven, aan het begin van de schoolvakantie, was er van echte zomer helaas nog geen sprake. Een Hollandse zomer, dat is wat het tot nu toe is, met enorme hoeveelheden regen en overstromingen in delen van onze provincie.

Mijn tuin is er overigens blij mee. Waar ik vorig jaar wekenlang elke avond met moeite alle planten in leven wist te houden en het watergeven op werk begon te lijken, heb ik er nu geen omkijken naar. Alleen groeit nu het onkruid mij boven het hoofd. Maar de berkenbomen die de voorgaande drie jaar hebben overleefd, vinden het heerlijk en zijn in jaren niet zo groen geweest. Anderzijds hebben we minder insecten en minder jonge vogels dan vorig jaar. Het is nog maar de vraag

of dat zich dan volgend jaar weer weet te herstellen, we gaan het zien.

In deze editie van Woeste Gronden hebben we voor deze herfst weer wat interessante stukken voor u om op een regenachtige avond op de bank te lezen, of misschien wel op een zwoele nazomeravond zittend in de tuin met een lekker drankje ernaast. Zo hebben we een stukje over de historie van onze eigen dorpskerk, een interview met de directeur van Nationaal Park de Hoge Veluwe, Baron van Voorst tot Voorst en alles wat u al wilde weten over die irritante teken die hier in ons bosgebied voorkomen en de ziekte van Lyme die zij kunnen overdragen. In Leven op Schaarsbergen aandacht voor klimaatslim tuinieren, het vakgebied van Moniek de Bakker. En in Jeugd op Schaarsbergen een kijkje in het leven van Flora van 14, wonend aan de Radarweg. Kortom: voor eenieder wat wils.

Wij van de redactie wensen u dan ook veel leesplezier!

Mensendieck Arnhem
• Oefentherapie
Peter Koen

Dé Praktijk voor oefentherapie

- Houdingverbetering: scoliose, kyfose of lordose
- Rug-, nek-, schouder- en armlachten
- Bekken- en zwangerschapsklachten
- Chronische klachten als reuma, artrose, MS, Parkinson
- Activering van ouderen
- Preventie door zorg voor bewegen

Afspraak maken?
06-14477578

Ook zonder verwijzing!

 Jachthoornlaan 1A (het Dorp) Arnhem

 info@mensendieck-arnhem.nl

 www.mensendieck-arnhem.nl

Johan Rap

BOS-, NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

Erkend door het Bosschap

Kemperbergerweg 261 - 6816 RS Arnhem
Tel. (026) 443 16 28 - Fax (026) 442 04 02
Mobiel: 06 546 61 302

Boekenmarkt in Dorpskerk

Op zaterdagmiddag 28 september is er van 13.30-17.30 een boekenmarkt in de Dorpskerk. Zijn de vakantieboeken uit, dan is dit een mooie gelegenheid om nieuw "leesvoer" aan te schaffen. Er staan al 14 dozen met boeken klaar om verkocht te worden, maar meer kan altijd.

Op 14 en 21 september tussen 11 en 13 uur staan Marcel Bax en Yolanda Bosman bij de muziekvereniging De Eendracht (Kemperbergerweg 815) om boeken in ontvangst te nemen. Voor ophalen van boeken kunt u ook bellen naar 06-12219493 (Jolanda Bosman).

Mijnhart

UITVAARTVERZORGING

24-uurs opbaarkamers in
Oosterbeek en Wageningen

Rouwcentra:

Utrechtseweg 220, 6862 AZ Oosterbeek
Kamperdijklaan 6, 6866 BR Heelsum
Generaal Foulkesweg 50, 6703 BT Wageningen
Thorbeckestraat 1, 6828 TS Arnhem

Telefoon 026-333 30 29

info@mijnhartuitvaartverzorging.nl
www.mijnhartuitvaartverzorging.nl

UITVAARTVERZORGING
KRAMER
SEDERT 1885

Er komt een moment
dat je los moet laten
wat je lief is.

In de gehele regio met rouwcentra in
Apeldoorn, Arnhem, Velp en Westervoort.

Directe hulp
026 442 31 02

www.uitvaartverzorgingkramer.nl

Fietsmaatjes

Lukt fietsen niet meer zelfstandig?

In augustus 2019 is Stichting Fietsmaatjes Schaarsbergen opgericht. Het doel van deze stichting is om het, voor mensen die niet (meer) zelfstandig kunnen fietsen, tóch mogelijk te maken te genieten van een ritje op de fiets.

Het fietsen op een duofiets is erg gezellig: bewegen in de gezonde buitenlucht en ook nog lekker kletsen met elkaar. Ondertussen kun je genieten van de prachtige omgeving van Schaarsbergen. Ook heeft de duofiets, ongeacht met welke deelnemers, gratis toegang tot Het Nationale Park De Hoge Veluwe.

Deelnemers

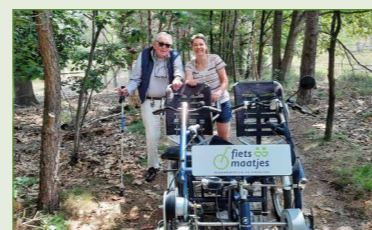
Lukt fietsen niet meer zelfstandig? Meldt u zich dan aan bij ons. Wij zoeken voor u een vrijwilliger die met u gaat fietsen! Wilt u liever met een bekende fietsen? Dat is ook mogelijk.

Vrijwilliger

Iets betekenen voor een ander én sportief bezig zijn? Als fietsmaatje kan dat. We zoeken vrijwilligers die het leuk vinden om samen te fietsen. We maken eerst een proefritje met de duofiets. Daarna proberen we u te koppelen aan een geschikte deelnemer.

Contact

Meer weten of aanmelden? Ga dan naar de website www.fietsmaatjesschaarsbergen.nl, stuur een mail naar info@fietsmaatjesschaarsbergen.nl of bel met Wilma de Neeff, voorzitter van de stichting, 06-10283816.

De zomer lijkt nog maar net begonnen of hier is alweer de herfsteditie van de Woeste Gronden. Ook in dit nummer staan weer interessante artikelen van de hand van de enthousiaste redactieleden, en tevens buurtbewoners, die voor iedere uitgave op zoek gaan naar nieuws en wetenswaardigheden uit de buurt en dan vol enthousiasme in de pen klimmen. Bravo!

Wat gebeurde er afgelopen kwartaal?

De Oranjevereniging Schaarsbergen heeft vanaf 11 juni wederom een prachtige avondvierdaagse georganiseerd met maar liefst 1200 deelnemers, waaronder veel basisschoolleerlingen uit de omgeving. Er kon iedere avond een mooie wandeling gemaakt worden van 5 of 10 km. Het was uitstekend wandelweer dus de meeste deelnemers zijn op vrijdag naar huis gegaan met een welverdiende medaille.

Op 19 Juni was er een informatieavond van de gemeente Arnhem over de (her)inrichting van de paden en bossen in een deel van de Schaarsbergse bossen en dan met name het deel tussen de Kemperbergerweg en de Deelenseweg. Er is een lang (inspraak) traject aan deze veranderingen vooraf gegaan. Wilt u over de toekomstige veranderingen in de Schaarsbergse bossen meedenken? Meldt u zich dan gerust aan via bestuur@schaarsbergen.nl, dan brengen wij u in contact met de betrokkenen.

Het wijkactieplan, waarvoor tijdens het bewonersoverleg van maart dit jaar de punten zijn verzameld, is aangeboden aan de wijkmanager Team Leefomgeving en daaruit is een actielijst ontstaan. Tijdens het bewonersoverleg van 20 juni zijn bepaalde punten uit het wijkactieplan nader toegelicht en vanuit de aanwezigen nog zaken aangevuld. De verdere voortgang wordt steeds tijdens ons reguliere overleg met de wijkmanager besproken voor zover het punten zijn waarbij de gemeente Arnhem betrokken is. In het komende bewonersoverleg zullen we u weer even bijpraten over de stand van zaken.

Ook is tijdens het overleg van 20 juni toestemming gekregen van de aanwezige bewoners om verder te gaan met het maken van een vernieuwde Gebiedsvisie. Het uitgebreide verslag van het bewonersoverleg staat binnenkort op onze website en in de nieuwsbrief.

Dorpsraad
SCHAARSBERGEN

Wat staat er komende tijd op het programma?

Na de vakantie gaan we samen met Bura, een bureau voor stedenbouw en landschap, van start met het maken van de nieuwe Dorpsvisie Schaarsbergen (Gebiedsvisie 2.0). Ook het overleg met Rijksvastgoed en Defensie gaat op regelmatige basis door, zodat we u tijdig kunnen informeren als er nieuwe ontwikkelingen zijn.

Bewonersoverleg 17 oktober

Tenslotte willen we alle bewoners weer van harte uitnodigen voor het bewonersoverleg op 17 oktober in het Dorpshuis (Kemperbergerweg 804, achter de Dorpskerk). Inloop is vanaf 19 u., het overleg start om 19.30 u.

We wensen u veel leesplezier en zien u graag op 17 oktober in het Dorpshuis.

Dorpsraad Schaarsbergen

Annemarie van Lierop
Bart Loman
Caroline Neys
Marcel Brons
Moniek de Bakker

Lid worden

Alle bewoners van ons dorp kunnen lid worden van Vereniging Schaarsbergen. De bestuursleden van de vereniging worden gekozen uit en door de leden. Samen zorgen we ervoor dat Schaarsbergen een prettig, veilig, mooi en gastvrij dorp is. Het lidmaatschap kost u jaarlijks €1 (per voordeur). Alle personen wonend achter deze voordeur zijn na het overmaken van €1, lid van de vereniging. U kunt het bedrag overmaken op rekeningnummer **NL64 INGB 0003 8792 56** t.n.v. Dorpsraad Schaarsbergen of scan bovenstaande QR-code. Wilt u meer overmaken, dat mag altijd!

Op onze website schaarsbergen.nl is nieuws over Schaarsbergen te vinden. Daarnaast verstuurt Vereniging Schaarsbergen paar keer per jaar een nieuwsbrief met daarin o.a. de uitnodiging voor de bewonersbijeenkomsten, de Algemene Ledenvergadering en de nieuwjaarsreceptie. Wilt u onze nieuwsbrief wilt ontvangen? Ga dan naar onze website en vul het formulier in dat te vinden is onder 'Dorpsraad' en kies vervolgens 'Lid worden'.

“Wij zijn een Gallisch dorp en laten niet over ons heen lopen”!!

Door Herman Boesveld

Nee, jullie hebben het helemaal fout... niet Geert Wilders, niet Ronald Koeman, niet Elon Musk... nee, veel dichterbij! Je rijdt, mits met goede toegangkaart, een prachtig stukje natuur binnen, kan lopend, met fiets of auto, maar ik had haast, want het was een belangrijke afspraak. Het laatste hek zwaaide automatisch open en ik stond op de parkeerplaats van een gebouw uit de beginjaren van de twintigste eeuw, goed onderhouden, dus heel bruikbaar. Even wachten met een kop heerlijke koffie en daar stond achter mij een vriendelijk ogende man van midden vijftig (schatting), die mij mee nam naar zijn fraaie directiekamer. Ik liet hem een Dorpskrant zien en hij was verbaasd: over het mooie uiterlijk en over het feit dat hij dit blad nog nooit eerder gezien had. Dus meteen even navragen, waarom “wèl het blad van Otterlo en Hoenderloo en niet dat van Schaarsbergen”? Niemand wist het, meteen toen geregeld en het interview kon van start.

Nu weten jullie het vast wel: een interview met statutair directeur bestuurder van Het Nationale Park De Hoge Veluwe, onze buurman dus: de heer S. van Voorst tot Voorst; de S. staat bij intimi voor Seger en de familie is inderdaad van zeer oude adel. Seger is op de middelbare school nogal gepest met die afkomst, niet zozeer door medeleerlingen, maar door docenten van CPN-, PSP- en PPR-huize. Zelf stelt de directeur te behoren tot de meest gediscrimineerde groepen van Nederland.

Ik had al horen vertellen, dat er zich onder zijn vrienden weinig journalisten bevonden en dat de wolf-discussie nog doordreunt, dus ik haastte me hem uit te leggen hoe het er bij de Dorpskrant Schaarsbergen aan toegaat, en hij was geheel gerustgesteld.

Seger, je was ooit twaalf jaar oud en toen moest er een schoolkeuze gemaakt worden?

Nou, ik was niet tuk op school, dat was best wel lastig. Ik ben begonnen op een katholieke lagere school in Zwolle, maar mijn ouders hebben mij in de 4e klas op de beste openbare school geplaatst. Om voor mij onbegrijpelijke redenen (ha ha!) heb ik op de lagere en middelbare school altijd op de voorste bank moeten zitten en daar letterlijk klappen opgevangen. Die jaren hebben mij beslist gevormd, want die katholieke lagere school stond in een wijk van Zwolle, waar de nieuwe tijd nog geen vat op had gekregen. De huizen hadden nog niet eens een eigen toilet en badkamer en die openbare lagere school stond in een zeer goede wijk van doctoren en notarissen. Als de kinderen bij mij kwamen spelen, keken ze hun ogen uit en als ik bij hen kwam spelen, keek ik mijn ogen uit. Da's opvoeden, vonden mijn ouders...

Op de middelbare school deed ik weinig, ik begon op de havo en presteerde het om in 2 havo teruggezet te worden naar 2 mavo en toen was natuurlijk de beer los. En vervolgens bleef ik in 2 mavo zitten. Dat werd “beloond” met een huiswerkinstituut, “als je het zelf niet doet”. Mijn vader was oud-militair, en militairen houden van duidelijkheid. Die huiswerkleraar, oud koopvaardij-kapitein met bodybuilder-uitendijk, heeft goed werk verricht. Hij wist dat ik elke dag 18 kilometer heen en weer moest fietsen en liet me 's avonds, zonder eten of drinken, pas gaan als ik de stof beheerste. Dat hielp. Het was afgelopen met “geen donder uitvoeren”. Ik heb uiteindelijk mavo en havo gedaan en avond-atheneum met als bijbaan directie-chauffeur bij Wolters-Samson. Lekker toeren door Nederland-Duitsland en België met studieboe-

ken in de kofferbak. Toen kwam de militaire dienst bij de Cavalerie, achttien maanden: een geweldige tijd gehad. Russen tegenhouden. In die diensttijd kwam ik erachter dat ik geen academicus ben, maar een practicus. Ben daarna de avond-HEAO gaan doen en gaan werken op de optiebeurs in Amsterdam en later op de optiebeurs in Londen. Daar leer je de financiële wereld goed kennen.

Helaas overleed toen mijn vader en moest ik terug naar huis, want we hebben een landgoed. Samengevat: mijn schooltijd was niet heroïsch!

Nu het sprongetje van toen naar deze huidige functie.

Toen ik naar de optiebeurs ging snapte ik geen jota van wiskunde en statistieken, helemaal niets. Maar eenmaal daar... viel het kwartje, ik snapte het! Ik ben dus een praktijkman. Dat heb ik daar geleerd, zelfkennis is het begin van alle wijsheid.

Op de optiebeurs had ik door dat ik een middenmoter was: wel goed verdienen, maar nooit de top bereiken. Maar wat moest ik dan? Vermogensbeheer voor particulieren? Bah saai. Bankwezen...? Nee hoor. Ik ben stoelen gaan verkopen. Ik had niets met stoelen, maar wilde ontdekken of er een ondernemer in mij zat,

en dat zag men. Maar men zei “stoelen verkopen, past niet bij jou”, dus ik, meer ondernemend en bestuurlijk dan ondernemer, begon te denken “ik wil iets doen wat bijdraagt aan het grotere geheel”. Het Wereldnatuurfonds kwam op mijn pad en ik werd directeur van PAN Parks Foundation dat zich richtte op het ver-ecoonomiseren van grote natuurgebieden in Europa, hoe je geld kunt verdienen met natuur. Tegelijkertijd was ik CDA-Statenlid in Overijssel, en toen heb ik geleerd dat het bedrijfsleven competitief is en dat je in de politiek altijd anderen nodig hebt om je doel te bereiken.

Toen kwam de Hoge Veluwe langs en zei “als jij dan zo goed weet, hoe je met natuur geld kunt verdienen, waarom ga je dat dan niet met je eigen park doen, het onze”. Ik ben in 2003 begonnen en bijna ook weer niet, want wij wilden niet in de directiewoning maar in ons eigen huis blijven wonen. Is uiteindelijk goed gekomen. Nu dus 21 jaar, een hele tijd en dat is niet zo gek, want landgoedbeheer draait om continuïteit. Ik ben eindverantwoordelijk voor het bedrijf, maar heb ook tijd voor nevenfuncties in relatie tot de natuur en het Park, en de job is zeer internationaal. Wij zijn geen overheidsinstantie, hollen niet achter subsidiepotten aan, en moeten onze eigen broek op houden. Er is waarschijnlijk in heel Europa geen nationaal park

met hekken eromheen dat toegang heft. Wel in de VS. Dat feit heeft alles te maken met de geschiedenis van het park en Anton Krölller en Helene Müller, waartoe ook het museum behoort, maar daarover zijn al genoeg boeken geschreven. Dankzij die hekken zijn er geen invloeden van buiten zoals wegen, spoorlijnen, woningbouw, industrie, racecircuits; allemaal buiten de deur gehouden. Wij zijn een particulier landgoed en het Krölller-Müller museum is een verzelfstandigd museum dat een Rijkscollectie beheert. De Kröllers hebben bepaald dat de kunst het park nooit mag verlaten, en als je de combinatie van de twee bekijkt, snap je ook dat je èn toegang voor het park èn toegang voor het museum moet betalen. Men maakt immers gebruik van de infrastructuur van het Park. We hebben jaarlijks 600.000 bezoekers, één derde voor het park, één derde voor de kunst en één derde voor de combinatie.

We zijn nu toe aan de laatste vragen.

We hebben 100 FTE verdeeld over 150 personeelsleden, dus veel parttimers en 400 vrijwilligers. We proberen inclusief en divers te zijn, steeds meer buitenlanders ook. Een goede leider delegeert taken en controleert die. De Hoge Veluwe kent vier afdelingen en met ons vijven in het managementteam hebben we nog nooit één keer gestemd. Uiteindelijk beslis ik, met boven me een Raad van Toezicht, hotshots uit Nederland die ik vier keer per jaar twee uur zie en aan wie ik verantwoording afleg. Overleg met de aangrenzende gemeenten Apeldoorn, Ede en Arnhem is zeer belangrijk. Daarbij komen dan nog de provincie, meerdere departementen in Den Haag en ook nog Brussel. Veertig procent van mijn tijd zit in politiek bedrijven en lobbying. Het Jachthuis Sint Hubertus is nog steeds logeeradres van de Nederlandse regering. Elke nieuwe ambassadeur mag er twee nachten komen logeren, de staat is erpachter van het gebouw. Het is ook een gewilde vergaderlocatie voor "secret talks". Ook "landendagen" worden op De Hoge Veluwe georganiseerd, Oost Europese landen voorop. Dit jaar Moldavië.

Het woord "natuur" is al vaak gevallen, maar we hebben het nog niet over natuur- en milieu-organisaties

gehad en voor mijn neus ligt waarschijnlijk ook niet geheel toevallig het boek "De wolf in Nederland".

"Zolang er partijen zijn, die zich druk maken over het Park, ben je relevant" zeg ik vaak tegen personeelsleden die wel eens agressief door die clubs benaderd worden. Met de meeste groene organisaties praten we, een enkeling wil niet meer met ons praten, het zij zo. Natuur is de laatste twintig jaar religie geworden. Bezoekers veranderen niet, we hebben prettig publiek en bovendien hebben we boa's in dienst, en die noemen we bewust "handhavers". Door de komst van de wolf lopen er nu geen moeflons meer los in het park, er zijn er nu nog veertig in een kraal naast 160 edelherten en 50 varkens (voorjaarsstanden na afschot en vóór geboorte). Dat zijn geëvolueerde moeflons, die geen doorgroeiende hoeven meer hebben. Hun unieke DHV-DNA mag niet verloren gaan. Die wolven zijn "binnen geknipt" en vormen nu een groot probleem. Ik verwacht dat het "beheren van wolven" in Brussel steeds meer kans maakt.

De laatste vraag moet natuurlijk gaan over het toenmalige plan van deze statutair directeur bestuurder om de HV-toegang Schaarsbergen te sluiten.

Ik heb nog steeds een uitstekende relatie met de burgemeester van toen, Pauline Krikke, die destijds woedend op mij was. Nog geen 10% van alle bezoekers komt binnen via de ingang Schaarsbergen, dus waar blijven al die Arnhemmers. Zo gek was die bezuinigingsgedachte niet. Het goede nieuws is, dat we daar volgend jaar een nieuwe entréeloge gaan bouwen. En schrijf vooral ook op, dat de burgemeesters van Ede, Arnhem en Apeldoorn en de commissaris van de Koning in de Raad van Advies zitten. Gevraagd en ongevraagd advies, naast diverse andere personen die het Park een warm hart toedragen... Let wel: we hebben 6 à 700.000 bezoekers, 400 vrijwilligers, Raden van Toezicht en Advies, twee adviescommissies en een OR, en die hebben één ding met elkaar gemeen: ze weten het soms beter dan ik, de meest bekritiseerde directeur van Nederland, en daar ga ik niet onder gebukt.

Ik vond dit een mooie slotzin en reed zeer voldaan naar huis.

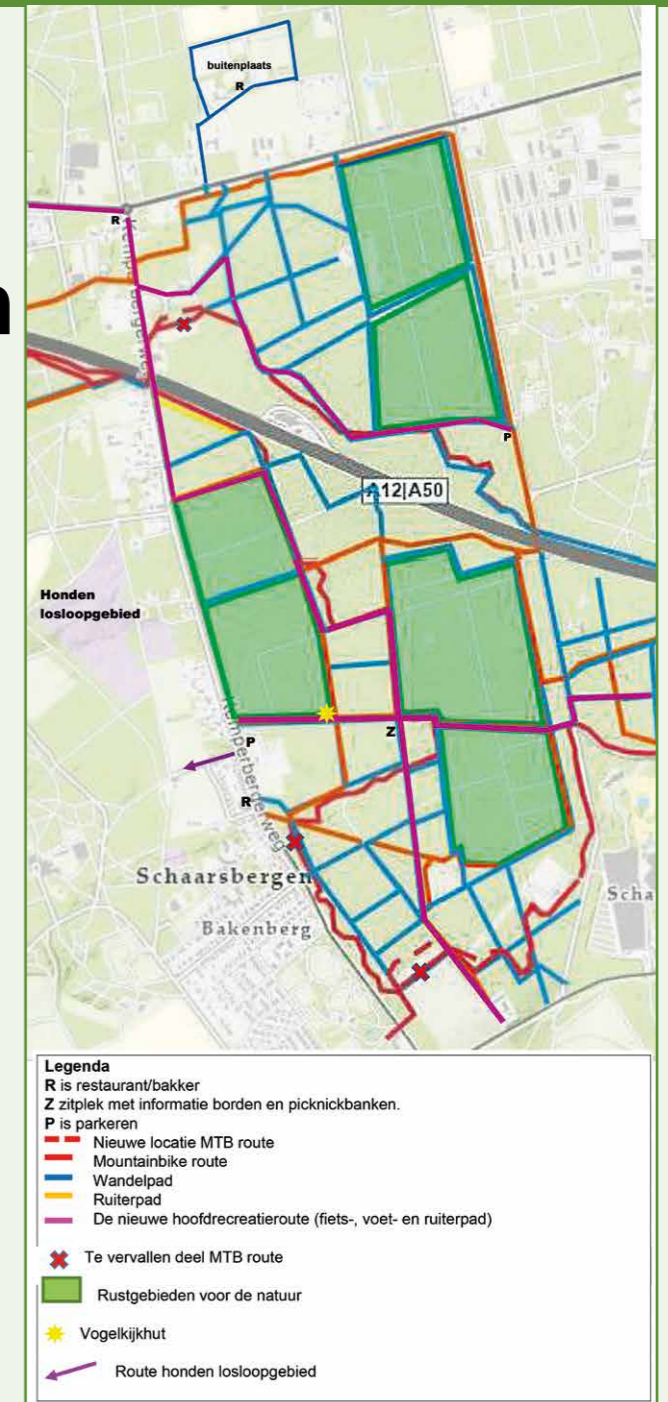
Padenplan Schaarsbergen

Door Mireille Riesenbeck

19 juni. Het is een zwoele woensdagavond als ik van de Deelenseweg naar de parkeerplaats Casa Nova fiets om de bijeenkomst over het nieuwe padenplan bij te wonen.

Aldaar aangekomen hebben de medewerkers van de gemeente Arnhem, waaronder onze eigen boswachter Nina, een tafel ingericht met daarop de nieuwe overzichtskarten van de bospercelen behorend aan de gemeente die aangrenzend aan Schaarsbergen liggen. Met verschillende kleuren is de nieuwe herindeling kenbaar gemaakt. Grootste verandering is dat het aantal paden waar nog mag worden gefietst is ingeperkt en de ruiterspaden zoveel mogelijk zijn afgescheiden van andere gebruikers. Kortom: de verschillende verkeersstromen in het bos zijn wat meer van elkaar gescheiden. Wandelaars mogen gelukkig nog bijna overal komen, m.u.v. de speciaal aangelegde mountainbikeroutes. Ook is er een aantal paden opgeheven zodat grotere aaneengesloten percelen natuur ontstaan waar het wild ongestoord kan verblijven. Die paden zijn geblokkeerd met omgezaagde bomen en nieuwe aanplant van jonge bomen zodat ze sneller verwilderen.

Aan de noordkant van de A12, in de hoek van de kruising Koningsweg-Deelenseweg, tegenover 't Heuvelink, zijn met deze methode vrij grote percelen afgesloten voor mensen. Wat overigens voor mij als verrassing kwam want dit is bij mij voor de deur en ik was hier tot enkele weken geleden nog niet van op de hoogte. Aan één kant vind ik dit als natuurliefhebber een goed plan, meer rust voor de dieren. Maar als dochter van een brandmeester had ik wel mijn vraagtekens bij de brandveiligheid. De paden in kwestie die door dit perceel liepen hadden namelijk ook een functie als tra, d.w.z. als brandscheiding waardoor een bosbrand minder snel kan overslaan naar het volgende stuk, alsmede als pad

waar een brandweerauto kan komen indien nodig. Bij navraag aan boswachter Nina is er gelukkig wel ook met de brandweer naar het plan gekeken en deze zijn akkoord gegaan met de nieuwe indeling.

Na nog even te hebben genoten van de versnaperingen die op de tafel waren uitgesteld (chocola is immers altijd goed) en een kop thee ben ik weer rustig aan naar huis gefietst, al genietend van het gekwetter van de vele vogels onderweg. En ook al mogen we straks niet meer overal met de fiets komen, er blijven nog genoeg paden over. En anders is er altijd nog de benenwagen. Want het is geen straf om in zo'n mooi gebied te moeten wandelen.

DEN STROOPER
PANNENKOEKEN

Koningsweg 18 (Hoek Kemperbergerweg) Arnhem - Schaarsbergen
T. 026 35 16 987 • e. mail@denstrooper.nl

www.denstrooper.nl

*Gezellig en lekker eten
in een bosrijke omgeving!*

Stal Mansour

Al ruim 50 jaar méér dan een manege!

Aan de zuidgrens van Nationaal Park De Hoge Veluwe ligt een bijzondere manege: Stal Mansour. Middenin de natuur leer je niet alleen paardrijden, maar ben je welkom voor veel meer: trektochten, buitenritten, grondwerk, coaching... ga maar door. Wij vinden dat paardrijden leuk moet zijn voor mens én dier. Kom maar eens kijken bij onze bewegingsstal of de activiteiten die we organiseren.

Dat alles maakt ons zoveel méér dan alleen een manege!

Kemperbergerweg 793
6816 RW Arnhem
info@mansour.nl
026-4423006
www.mansour.nl

De Airborne Freedom Run

hét hardloopevenement van de Airborn Regio.

Op zondag 15 september vindt in Arnhem de Airborne Freedom Run plaats, hét hardloopevenement in de Airborne Regio. Deze dag belooft een bijzondere ervaring te worden, waarbij men niet alleen in beweging komt, maar ook stilstaat bij 80 jaar vrijheid. Deelnemers kunnen kiezen uit verschillende afstanden: 5 km of 10 km (hoofdrun) op de weg, en trailafstanden van 21 km, 30 km, of 45 km. Ook is er een businessrun en een minirun voor de jongste deelnemers van 500 of 1000 meter.

**OPEN DAG
AZC DEELEN**

28 September 2024
13:00 tot 16:00

Wij kijken ernaar uit om u te ontmoeten en samen een onvergetelijke tijd te beleven.

COA, VluchtelingenWerk Nederland, CWE

Delenseweg 85, 6877 AE, Deelen

06 27176607 | WWW.COA.nl

**AZC Deelen
Open Dag**

Op 28 september opent AZC Kop van Deelen zijn deuren voor bezoekers! Dit is een unieke kans om een kijkje te nemen binnen een AZC.

Er zijn leuke activiteiten voor zowel kinderen als volwassenen. Kom gezellig langs en ontdek wat er allemaal gebeurt bij AZC Kop van Deelen!

Mis het niet en kom langs op 28 september. Het is van 13:00 tot 16:00.

Wij kijken ernaar uit u te verwelkomen!

Flora

Door Abco Blok

Deze keer is het in de rubriek “wie de jeugd heeft” de beurt aan Flora ten Hoopen. Flora is een jonge meid van veertien jaar oud die woont aan de Radarweg. De Radarweg is de hoofdweg door het voormalige Kamp Koningsweg Noord (KKN). Tegenwoordig wordt het wel de kunstenaarskolonie of kunstenaarsenclave aan de Koningsweg genoemd.

Geschiedenis van de woonplek

Met de geschiedenis van haar woonplek heeft ze niet zoveel. Het huis waar ze woont, is gebouwd tijdens de tweede wereldoorlog. Het was onderdeel van het Divisionsdorp als onderkomen voor de Wehrmachthelferinnen, bijgenaamd de Blitzmädel. De naam Blitzmädel kwam door de bliksemschicht die hun revers sierden. In Arnhem werden ze ook wel de grijze muizen genoemd omdat hun uniform grijs was.

De taken die de jonge vrouwen moesten uitvoeren, waren verschillend. Veelal werden ze ingezet binnen de Diogenes-bunker

om met een schijnwerper de plaatsen aan te wijzen waar zich vliegtuigen bevonden in het luchtruim boven West-Europa. Er waren elke dag zo'n 400 personen in de Diogenes-bunker aanwezig, van wie zeker 40 Luftnachrichtenhelferinnen en een gelijk aantal Jägerleitoffizieren om het zeer moderne volgsysteem te bemannen. Midden in de centrale hal van de bunker, de zogeheten Kampfraum, bevond zich een groot matglazen scherm van 9 meter hoog en 12 meter breed waarop met verschillende lichtkleuren werd aangegeven welke soorten vliegtuigen er vlogen. Die van de Duitse bezetter dan wel van de geallieerde luchtmacht.

Het gebouw waar Flora woont, is gebouw vijf en was gereed in het voorjaar van 1943. Het is toen ruim een half jaar bewoond geweest door Blitzmädel totdat de Weermacht besloot dat het te gevaarlijk werd om daar al te veel mensen te laten wonen en ze naar elders werden verplaatst.

School

Flora is een HAVO leerling aan het Karel de Grote college te Nijmegen. Het Karel de Grote college is een vrije school waar naast de klassieke vakken veel ruimte is voor kunst, cultuur en beweging. De opzet is dat leerlingen zich zo breed mogelijk

oriënteren. Wiskunde ligt Flora het best en dan met name het onderdeel algebra. Nederlands vindt ze lastig vanwege de moeilijke Nederlandse grammatica. De creatieve invulling die soms aan de lessen gegeven wordt, staat Flora heel erg aan. Zo is er soms de mogelijkheid om dingen te maken. Flora kan met veel medeleerlingen goed uit de voeten.

Veel kinderen

Haar woonplek vindt ze heel gezellig omdat er zoveel kinderen wonen met een groot leeftijdsverschil. Zo zijn er veel kleine kinderen bij wie Flora kan oppassen en zo een paar centen bij kan verdienen. Met de wat oudere kinderen is ze soms avonden buiten. Een mooie manier om ze goed te leren kennen en dat is fijn. Toen ik een rondje reed over KKN zag ik al dat het wemelde van de loopfietsjes en fietsjes met zijwieltjes.

Hobby's

Wat voor Flora echt belangrijk is, is paardrijden bij Mansour en nog veel belangrijker, klassiek ballet. Paardrijden doet ze twee en soms wel drie keer per week. Ballet doet Flora één en soms twee keer per week en soms wel drie uren aaneengesloten. Met haar ouders is ze naar een uitvoering gaan kijken in Parijs, dat was de Notenkraker van Tsjaikovski. In Amsterdam heeft ze met haar ouders het Zwanenmeer gezien, ook van Tsjaikovski. Indien mogelijk bezoekt ze in Nederland ook dansvoorstellingen maar dan van het Nederlands Dans Theater (NDT). Zelf is Flora nu aan het oefenen voor

een door haar trainster Marie Chantal zelfverzonnen stuk. Alle dansers die dat willen, mogen ook zelf met voorstellen komen. Wie weet gaat ze zich in de toekomst ook nog wel bezighouden met moderne dans. Al met al heeft ze dus een hele drukke agenda met zoveel paardrijden en dansen. Haar huiswerk lijdt er niet onder want dat probeert ze zoveel mogelijk op school al af te maken. Behalve voor Nederlands haalt ze meestal achten. Haar moeder Sarah houdt zich beroepshalve bezig met het beoordelen van subsidieverzoeken t.b.v. kunstprojecten. De appel is dus wederom niet ver van de boom

gevallen. Haar vader is Jan ten Hoopen en die is ecooloog van beroep.

Als Flora klaar is met de HAVO wil ze naar het VWO om vervolgens in Zweden Europees recht te gaan studeren. De keuze voor Zweden komt doordat daar in de afgelopen decennia een groot deel van vaders familie is gaan wonen. Zweden is ook het land waar het gezin nagenoeg alle vakanties doorbrengt. Vader Jan heeft er zeven jaar gewoond en spreekt prima Zweeds. Flora wil een keer een hele vakantie doorbrengen in Zweden om zo de taal onder de knie te krijgen.

Teek, Zecke, Tick, Tique

Alles wat je altijd al wilde weten over teken en de ziekte van Lyme.

Door Mireille Riesenbeck

Hierboven maar even de naam van dit diertje in respectievelijk het Nederlands, Duits, Engels en Frans. Dan kan je dat tenminste uitleggen aan een arts als je op vakantie bent en een teek aantreft op je lichaam. Maar de kans is groot dat je hem hier op Schaarsbergen gewoon in de tuin oploopt.

Twee jaar geleden werd bij mij de ziekte van Lyme vastgesteld. Ik had allemaal losstaande klachten waarvoor ik bij verschillende specialisten liep, tot ik zo'n checklistje vond met de meest voorkomende klachten die bij de ziekte van Lyme horen. Wat volgde was een doorverwijzing naar de lymepoli, een specialistische polikliniek voor lymepatiënten in het Radboud UMC in Nijmegen. Sindsdien wordt ik behandeld voor de klachten waar ik het meeste last van heb, en gaat het beter.

De ziekte van Lyme, of lymeborreliose, komt door de besmetting met de schroefvormige Borrelia-bacterie. Van de 52 bekende soorten van deze bacterie zijn er 21 die de ziekte van Lyme kunnen veroorzaken. De Borrelia-bacterie wordt overgedragen op mensen door de schapenteek (*Ixodes ricinus*) en de hertenteek (*Ixodes scapularis*). Een lymebesmetting kent verschillende symptomen en vormen van verloop, waardoor het vaak voor artsen moeilijk is om de juiste diagnose te stellen.

Een Lymebesmetting kent grofweg 3 stadia:

1. De huidinfectie met erythema migrans

Dit begint meestal als een rood plekje waar de teek heeft geze-ten en hier volgt binnen uiterlijk 3 maanden een rode ring omheen van 5 tot 40 cm. Maar ook hierop zijn afwijkingen, zo had ik een atypische ring van 3 cm om de beet met blaren (zie foto). Bij een erythema migrans heb je bijna gegarandeerd lymeborreliose en is een behandeling met antibiotica noodzakelijk.

2. Infectie

In de eerste weken ontstaan vaak koorts en gewrichts- en spierpijn. Zonder behandeling met antibiotica kan de Borrelia-bacterie in de bloedbaan terechtkomen en daar je zenuwstelsel, gewrichten en hart infiltreren. Symptomen bij ontstekingen van het zenuwstelsel zijn halfzijdige gezichtsverlamming, dubbel zien, krachtsverlies, doof gevoel in de benen, urinewegproblemen, plotselinge doofheid en zenuwpijn in armen en/of benen. Bij de gewrichtsontsteking door lymeartritis zijn gewrichten gezwollen en pijnlijk. Lymecartitis is de meest voorkomende hartaandoening. Dit kan leiden tot hartrit-mestoornissen en zelfs hartfalen.

3. Chronische lymeborreliose

Alle eerdergenoemde verschijnselen kunnen een langdurig beloop hebben en met vlagen terugkomen of verergeren. Naarmate de infectie langer duurt lijkt lymeborreliose daarmee steeds meer op een systeemziekte en leidt o.a. tot chronische vermoeidheid, hoofdpijn en wisselende pijn in pezen, spie-

ren en gewrichten. Maar ook tot geheugenproblemen, overgevoeligheid voor prikkels, stemmingswisselingen en slaapstoornissen.

Behandeling

Momenteel is de enige behandeling een antibioticakuur na de besmetting. Deze kan 10 tot 21 dagen worden voorgeschreven. In 1998 heeft een farmaceutisch bedrijf een vaccin op de markt gebracht dat met een eiwit de teek na het opzuigen immuun maakte voor de Borrelia-bacterie. Dit vaccin was zeer effectief, 80% van de teken werd immuun. Maar omdat er de verdenking bestond dat dit vaccin artritis als bijwerking zou hebben, ondanks dat dit nooit is bewezen, keerde de publieke opinie zich er tegen en stopte de productie. Momenteel wordt er nog steeds onderzoek gedaan naar mogelijkheden om de bacterie te bestrijden, o.a. door onderzoek naar het bloed van witstaarther-ten in de USA, waarvan bekend is dat iets in dit bloed de bacteriën van hertenteken doodt.

Over het beestje

De overdrager van de Borrelia-bacterie op de mens is de teek, een geleedpotige parasiet uit de orde van spinachtigen, nauw verwant aan mijten. De teek leeft van het bloed van vogels, reptielen en diverse zoogdieren. De teek is in normale toestand slechts een paar millimeter groot. Ze hebben relatief korte pootjes met op de voorste poot een orgaan dat wordt gebruikt om een gastheer te lokaliseren. De kop zit zonder hals vast aan het lichaam. Op deze kop bevindt zich de zuignuit met daarnaast twee soort van kaken die helpen de huid te doorboren. In het speeksel zit een antistollingsmiddel en een verdovende stof, dit is de oorzaak dat de gastheer de beet niet voelt. Na het volzuigen, dit duurt vaak enkele dagen, kan de teek ruim een centimeter groot zijn. Vervolgens zal de teek zijn gastheer loslaten.

Stadia

De teek kent in zijn leven drie stadia, die van larve, nimf en volwassen dier. Elke wisseling wordt gekenmerkt met het gebruik van een gastheer en vervolgens een verveling. Nadat het dier het volwassen stadium heeft bereikt zoekt zij een gastheer en daarna een partner. Na het paren produceert het vrouwtje tot enige duizenden eieren voor zij sterft. Dit gehele proces kan, afhankelijk van de omstandigheden wel 7 jaar duren. Teken geven de voorkeur aan struikgewas, bomen en grassprietten in afwachting van een gastheer.

Besmetting voorkomen

Om besmetting met de Ziekte van

Lyme te voorkomen kan je het volgende doen:

- Gebruik een insectenwerend middel met DEET
- Houd lichaamsdelen bedekt en stop je broekspijpen in je sokken
- Controleer je lichaam nadat je in het bos of op de heide bent geweest
- Huisdieren kunnen beschermd worden tegen teken door speciale bestrijdingsmiddelen

Teek verwijderen

Het is van belang om een vastgezogen teek zo snel mogelijk te verwijderen. Dit kan het beste met een zgn. teektang. Dit kan een soort van pincet zijn of een plat plaatje of kaartje met een gleufje dat om de teek heen wordt geschoven. Het is van belang de teek in één geheel te verwijderen omdat hij anders zijn maaginhoud in het lichaam van zijn gastheer zal lozen, waardoor de kans op besmetting vele malen groter wordt. De kans op besmetting met de Borrelia-bacterie is binnen de eerste 24 uur zeer klein dus een antibioticakuur is dan vaak nog niet nodig. Is de teek echter al enigszins gevuld met bloed of wordt hij niet in één geheel verwijderd, dan wordt aangeraden de huisarts te raadplegen.

Koningsakker
natuurbegraafplaats

Natuurbegraafplaats Koningsakker
Koningsakker is een uniek project in Europa. In Arnhem, vlakbij Oosterbeek, zijn de zusters Trappistinnen van abdij Koningsoord deze begraafplaats begonnen. De voormalige maisakkers veranderen hier in een prachtig natuurgebied, dat openstaat voor iedereen. Hier kan iedereen, ongeacht afkomst of geloof, zich in de natuur laten begraven. U kiest zelf de plek in één van de vier velden: lente, zomer, herfst of winter - ieder heeft zijn eigen charme.

Bijzondere laatste rustplaats
Natuurbegraven is een bijzondere manier van afscheid nemen: verbondenheid met de natuur, verandering van de seizoenen, geluiden om u heen - het geeft troost. Een boomschijf met een zelfgekozen inscriptie dient als natuurlijk gedenkteken. Uiteindelijk gaat ook deze op in de natuur. De graven krijgen hier alle ruimte, er is geen onderhoud nodig en graven worden niet geruimd. Dat geeft rust en bespaart nabestaanden een moeilijke beslissing in de toekomst.

Een persoonlijk afscheid
In het koningsakker ontvangsthuis is een ceremonieruimte aanwezig waar een plechtigheid, condoleance of samenzijn kan plaatsvinden. Deze ruimte heeft een prachtig uitzicht over de natuurbegraafplaats.

Kijk online voor komende rondleidingen op www.natuurbegraafplaatskoningsakker.nl/agenda of maak een afspraak voor een persoonlijke rondleiding en meer informatie.

Ons ontvangsthuis is dagelijks geopend van 9:00-17:00 uur. U bent van harte welkom.

Natuurbegraafplaats Koningsakker
Sportlaan 25
6816 VE Arnhem
T. 026-303 6000
info@koningsakker.nl
www.koningsakker.nl

vrijwillige
inzet
Siza

Vrijwilligerswerk bij Siza

Jolanda Janssen, 53 jaar, is nu ruim drie jaar vrijwilliger bij Siza. Ze had een uitkering, maar de gemeente wilde graag dat ze op zoek zou gaan naar vrijwilligerswerk. Toen ze op Google zocht, zag ze iets over Siza aan de Haverweg in Rheden voorbijkomen. Het voelde als een kans. Haar eerste ontmoeting met het team was een warm welkom. "Het ging vrij soepel," herinnert ze zich, "vooral omdat iedereen zo enthousiast was." Al snel vond Jolanda haar plek. Elke woensdag hielp ze met klusjes, koken en het ondersteunen van haar collega's. "Op de Haverweg waren ze zo druk, dat ik voorstelde om ook maandag te komen."

Betekenisvol

Voor Jolanda was het niet alleen het werk zelf dat haar aantrok, maar vooral ook de kans om van betekenis te zijn voor de cliënten. "Elke cliënt heeft zijn of haar eigen verhaal," zegt ze met een glimlach, "en elke dag is anders." Haar warme band met de cliënten groeide, waarbij ze bijzondere momenten meemaakt. In het begin moesten ze niks van Jolanda weten, maar na een paar weken was het ijs gebroken en wilden ze graag haar aandacht. Jolanda vertelt ook dat ze er twee weken even uit is geweest. Toen ze weer begon gilden sommige cliënten van blijdschap omdat ze weer terug was. "Ja, daar was ik echt door geraakt, want dan weet je, ik zit op de juiste plek. Dat doet heel veel met mij. Het geeft mij zoveel voldoening. Ik ga met een glimlach naar de Haver-

weg. Ik merk ook niet dat ik daar vrijwilligster ben, ik ben echt onderdeel van het team."

Groei en erkenning

Met de tijd ontwikkelde Jolanda nieuwe vaardigheden, aangepast aan de individuele behoeften van de cliënten. "In het begin is het toch aftasten," geeft ze aan, "maar na een tijdje leer je elke individu heel goed kennen." Haar initiatief en zorgzaamheid worden gewaardeerd door collega's en cliënten. "De zorg was voor mij erg onbekend, maar nu is het helemaal eigen geworden." Wat begon als vrijwilligerswerk, ontwikkelde zich voor Jolanda tot een nieuwe baan bij Siza. "Ik ben erin gerold," zegt Jolanda met trots. Een unieke en bijzondere kans.

Een uitnodiging voor anderen

Voor Jolanda is vrijwilligerswerk bij Siza meer dan alleen maar 'werk'; het is een bron van voldoening en groei. "Gewoon doen," moedigt ze anderen aan. "De energie die je van de cliënten krijgt, en het begrip en de liefde. Probeer het gewoon eens en je zult versteld staan." Vrijwilligerswerk bij Siza doe je op de manier die bij jou past en is ook mogelijk in Schaarsbergen. Met jouw talent of hobby maak je een ander blij.

Wilt u zich ook inzetten als vrijwilliger voor Siza? Dat kan ook in Schaarsbergen! Bekijk de website sizavrijwilligers.nl of mail naar: vrijwilligeinzet@siza.nl

Natasja Huting

uitvaartbegeleiding

06 - 11 59 65 04
info@natasjahuting.nl | www.natasjahuting.nl

Ongeacht of, hoe en waar u verzekerd bent, u kunt altijd bij mij terecht.

"Wie ooit geluk in liefde vond, begraaft verdriet niet in de grond, maar houdt de stille vlam aan 't branden en warmt daaraan de lege handen."

(BB!) bomen
Specialisten in boomverzorging

SPEEL OP VEILIG! AL 20 JAAR SPECIALIST IN BOOMZORG

Online offerte? Ga naar bbbomen.nl
026-3010012 - 06-50682538 - info@bbbomen.nl

Laat je Bomen Professioneel Verzorgen!

Wij zijn Experts in

- bomen kappen
- bomen snoeien
- boomonderzoek
- boomziekten
- boomstronken verwijderen
- processierups bestrijden

Moniek de Bakker ontwerpt tuinen

“Maak je tuin niet winterklaar, maak je tuin lenteklaar”

Door Johan Kloosterboer

Moniek de Bakker woont samen met haar man Han Savelkoel aan de rand van Schaarsbergen. Haar halve leven werkte ze als bibliothecaris in Utrecht maar in 2013 ging het roer om. Sindsdien ontwerpt ze tuinen, ecologische tuinen wel te verstaan. Vorig jaar trad ze toe tot de Dorpsraad Schaarsbergen.

“In 2015 zijn we vanuit Meerkerk in Schaarsbergen komen wonen. Aan de Koningsweg, op een steenworp afstand van IPC Groene Ruimte. Aanvankelijk was ik wat huiverig, zo ver weg van de bewoonde wereld. De megagrote tuin gaf echter de doorslag. Ik heb er wél veel aan gedaan. Het was één groot grasveld met aan de rand laurierkers en het zag er in mijn ogen een beetje truttig uit. De meeste struiken heb ik omgezaagd en inmiddels staat onze tuin vol met zowel inheemse als uitheemse planten en struiken waar bijen, vlinders en andere insecten hun slag kunnen slaan. Ook voor onszelf is het volop genieten. Hier en daar hebben we een rommelhoekje ingericht met schuilplaatsen voor vogels en kleine zoogdieren. En natuurlijk kan ook een klein moes-tuintje niet ontbreken.”

Balkonnetje

De liefde voor tuinieren is begonnen op haar kleine balkonnetje in Utrecht. De balkonrand hing ze vol met plantenkakken. “Vooral met eenjarige planten want

dan kon ik elk jaar weer nieuwe soorten uitproberen. Dat zou ik nu heel anders doen. Toen we naar Meerkerk verhuisden, hadden we voor het eerst een echte tuin. Daar is de liefde voor het tuinieren verder aangewakkerd, en dan met name voor het ontwerpen. Ik ben een driejarige deeltijd hoveniersopleiding gaan doen en ik heb daar ontzettend veel geleerd. De laatste twee jaar van de opleiding heb ik me toegelegd op het ontwerpen.”

Tuin van de burenen

Nadat Moniek in 2012 de opleiding succesvol had afgerond, kon ze twee kanten op: of het zou een uit de kluiten gewassen hobby blijven, of ze zou haar werk ervan gaan maken. Het is dat laatste geworden. “Vrij snel heb ik ontslag genomen bij de bibliotheek en heb ik me ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, als tuinontwerpbureau Tuin van de burenen. Ik heb er geen dag spijt van gehad. De eerste jaren heb ik vooral hovenierswerk gedaan. Sinds ik in

Schaarsbergen woon, ben ik me meer gaan toeleggen op het ontwerpen. Dat vind ik het allerleukste om te doen. Tijdens een eerste gesprek met een mogelijke opdrachtgever bespreken we alle wensen. Als er een match is, maak ik op basis van die wensen en mijn eigen ideeën een eerste schetsontwerp. Die bespreken we vervolgens met elkaar en eventuele aanpassingen worden in een tweede versie doorgevoerd. Meestal kan ik me prima in die wijzigingen vinden, soms vind ik het jammer, maar de klant is koning. Als mijn werk erop zit, draag ik een aantal hoveniers aan voor de aanleg.” Voor mensen met een kleinere beurs doet ze ook wel budgetopdrachten. De opdrachtgever maakt een eigen schets en daar gaan ze dan bijvoorbeeld één of twee uur lang samen mee aan de slag. “Dan ben ik meer een adviseur, de opdrachtgever is de ontwerper.”

Lenteklaar

Je tuin winterklaar maken is niet meer van deze tijd, vindt Moniek. “Laat zoveel mogelijk blad en uitgebloeide planten liggen en staan, dat is goed voor de bodem en de vogels kunnen snoepen van de zaden. Maak in het voorjaar, vlak voordat alles weer gaat groeien en bloeien, je tuin lenteklaar. Dat is vroeg genoeg.”

Beplanting

Moniek werkt voor particulieren in Arnhem en wijde omgeving. Voor beplantingsplannen maakt ze vaak

gebruik van de expertise van Anthonetta van Bergenhengouwen van Bloemen in de tuin. “Zij is een kei in haar werk en ook een fijne sparringpartner. Het is fijn om met haar samen te werken. Ik stel het gebruik van planten van biologische kwekerijen niet als voorwaarde voor mijn opdrachtgevers, ik probeer ze wel zo goed en zuiver mogelijk te informeren.”

Bijdragen

“Hoe meer kennis ik vergaar, hoe meer zorgen ik me maak over het klimaat en onze planeet. In het verleden was ik me daar veel minder of misschien wel helemaal niet van bewust. Hoe klein ook, ik vind het fijn om nu iets aan een betere wereld te kunnen bijdragen.”

Boek

Begin dit jaar verscheen bij uitgeverij Terra het boek *Klimaatlim tuinieren*, dat Moniek samen met fotograaf Anneke Beemer maakte. Ons klimaat verandert, hoe ga je daar als tuinliefhebber mee om? Welke beplanting is het meest klimaatbestendig? Hoe bescherm je je planten tijdens perioden van langdurige droogte of juist extreme regenval? En hoe zorg je voor meer planten- en dierenleven in je tuin? Moniek laat zien dat je door slimme keuzes je tuin zowel natuurvriendelijk als toekomstbestendig kunt maken. Van bodem tot balkon, alle aspecten komen aan bod en met haar praktische stappenplannen kan de lezer meteen aan de slag. “Voordat we de bodem ingaan,

Woeste (groene) grond gezocht

Een biologische pluktuin waar je kan samenkomen, verbinden, leren, zaaien en oogsten: dat is de droom. Wij, Monique (32, onderwijskundige & agro-ecologische tuinder i.o.) en Kees (35, onderwijsadviseur) zoeken grond waar wij dit kunnen verwezenlijken. Je kan ons kennen van de moestuin en plantjesverkoop aan de Lijnbaan.

In het kort zijn we op zoek naar een stuk grond:

- van ongeveer 0,5 - 1 hectare
- waar stroom en water beschikbaar zijn/kunnen komen.
- dat langere tijd beschikbaar is (minimaal 3 jaar)

Het liefst willen we op of bij het terrein wonen.

Ben of ken je iemand die land beschikbaar heeft of een erf wil delen? Of denk je graag mee over het realiseren van deze groene plek vol verbinding? Dan komen wij graag in contact via: monique.a.snijder@gmail.com

Duurzaamheidsfestival

Wil je meer weten over hoe je je eigen huis, tuin en de wijk kunt verduurzamen, kom dan op zondag 15 september naar het grote duurzaamheidsfestival in en rond Wijkcentrum Bakermat. Tijdens de markt vindt u allerlei informatie rondom de volgende thema's:

- Energie, met o.a. isolatie, warmtepomp, zonnepanelen
- Biodiversiteit, met o.a. een stadsnatuurwandeling
- Klimaatadaptatie, met o.a. klimaatslim tuinieren en gratis tuinadvies
- Erfgoed en verduurzaming
- Wateropvang en -besparing
- Voeding, en natuurlijk wat te proeven en te kopen
- Circulariteit, met o.a. een repaircafé en kledingruil. Wil je je kleding een tweede leven geven of kleine huishoudelijke apparatuur laten repareren? Neem dit dan mee naar het festival!

Voor de kinderen is er een springkussen, een kort wandelavontuur en een knutselhoek waar ze insectenhotels en nestkastjes kunnen maken.

Voor dit festival werken de duurzaamheidswerkgroepen van de Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Sterrenberg, Transvaalbuurt en Schaarsbergen samen.

Contact: duurzaam.schaarsbergen@gmail.com

beginnen we in hoofdstuk één met ontstenen. Te veel bestrating is bijvoorbeeld de oorzaak van wateroverlast en daar is eenvoudig iets aan te doen. In het hoofdstuk over biodiversiteit staat een afvinklijst waarmee je een (meer) biodiverse tuin kunt realiseren. En voor de wat luie en/of drukbezette tuinier is er het hoofdstuk *Minder tuinwerk, meer plezier.*

Hoe behaal je met minimale inspanningen maximale resultaten?" Het laatste hoofdstuk gaat over tuinieren op het balkon en terras. Ook beschrijft ze in het boek welke planten van zon, schaduw of halfschaduw houden en op welke grondsoort welke plant het goed doet. "Daarnaast heb ik lijstjes opgenomen met bloemen, struiken en bomen waarmee je hommels, wilde bijen en vogels naar je tuin lokt. En er staan een paar recepten in voor het maken van bladaarde."

Het boek heeft reeds de nodige aandacht in de pers gehad. Zo heeft Moniek in Eigen Huis Magazine gestaan en is er een reporter van het radioprogramma Vroege Vogels bij haar langs geweest. *Klimaatlim*

tuinieren is overal verkrijgbaar, ook op haar eigen website tuinvandeburen.nl.

Duurzaamheidsfestival

Zondag 15 september staat Moniek samen met Werkgroep Duurzaam Schaarsbergen op het Duurzaamheidsfestival in Wijkcentrum Bakermat in Arnhem. Lees meer over dit festival elders in de Woeste Gronden.

Dorpsraad Schaarsbergen

In maart 2023 is Moniek de Bakker toegetreden tot de Dorpsraad Schaarsbergen. Ze is secretaris en ze beheert de website. "Ik ben niet zozeer een bestuurder maar veel meer een doener, een aanpakker. Ik wil dingen regelen, zaken voor elkaar krijgen, partijen met elkaar in gesprek brengen. Samen met voorzitter Bart Loman onderhoudt zij de contacten met Defensie en met Team Leefomgeving van de gemeente Arnhem, waarmee zij in gesprek zijn over onder meer het groot onderhoud in buurt de Bakenberg.

Tuin vergroenen?

Tuintegels worden gratis opgehaald

Arnhem doet mee met het NK Tegelwippen om zoveel mogelijk tegels te vervangen door planten en bomen. Om Arnhemers te helpen met tegelwippen en vergroenen is er dit jaar 4x de gratis Tegelophaalservice. Bij de eerste ronde in juni zijn er al zo'n 175.000 tegels vervangen door groen.

Op 7 en 28 oktober zijn de laatste rondes gepland. Om mee te doen moet er minimaal 2 m² aan tegels vervangen worden door groen. Wil je tegels wippen maar kom je niet aan 2 m²? Denk er dan ook eens aan om samen met je burens of straatgenoten tegels aan te melden. Meer informatie vind je op:

www.tegelophaalservice.nl

Vergroenen voor een beter klimaat

Tuintegels wippen en groen terugplanten is in veel gevallen een goed idee. Het regenwater kan beter de grond in zakken, het is goed voor de biodiversiteit en meer groen biedt verkoeling op hete dagen. Stenen en tegels houden warmte vast. Een tuin met tegels kan wel tien graden warmer zijn dan een tuin met bijvoorbeeld veel bomen en struiken. Hoe meer groen, hoe koeler de tuin blijft. Maar ook een geveltuintje is al een goede stap om Arnhem klimaatbestendiger te maken.

In de meeste gevallen levert het beplanten van deze grond geen problemen op, behalve als je eetbaar groen wil terugplanten. Als je wilt weten of er in jouw tuin sprake is van bodemverontreiniging en wat je wel of beter niet kan planten, kijk dan op:

www.arnhemklimaatbestendig.nl

Landgoed Hotel Groot Warnsborn
-nèt even meer, zowel zakelijk als privé!-

In uw "achtertuin" bevindt zich op Landgoed Warnsborn een uniek hotel-restaurant. U kunt hier terecht voor een mooi ontbijt, een culinaire lunch of uitgebreid diner, maar ook voor uw (verjaardags)feestje of (huwelijks)diner! Kortom: wandel eens binnen en check de vele mogelijkheden.

Zo heeft bijvoorbeeld iedere ruimte haar eigen privé terras, zodat u bij mooi weer ook uw diner op het besloten terras kunt geven. Daarnaast zijn de authentieke gewelvenkelders geheel gerestaureerd en geschikt gemaakt voor een besloten feestje of High Tea of voor bijvoorbeeld een wijn-spijs of zelfs een bier-spijs workshop!

www.grootwarnsborn.nl

Gedenksteen

Door Abco Blok

Dit jaar is het alweer 80 jaar geleden dat een B 25 Mitchell bommenwerper van het No. 320 Royal Dutch Naval Air Service squadron per vergissing een bom dropte op de Schaarsbergse Dorpskerk. Met de Mitchells werden operaties uitgevoerd op de laatste dag van de operatie Market-Garden. Het doel was om een Flakopstelling (Duitse luchtafweergeschut tijdens de Tweede Wereldoorlog) in de rand van het bos nabij de dorpskerk uit te schakelen.

25 september 1944

Arnhem werd op last van de bezetter geëvacueerd. Velen liepen met wat ze met zich mee konden trekken of dragen onder andere via de Kemperbergerweg naar een veiliger heenkomen. Aan het einde van de dag vlogen er bommenwerpers over en vluchtten evacuees naar de kerk. Helaas viel rond 18 uur een verwoestende bom door het dak van de kerk en zorgde voor een onbekend aantal slachtoffers. Bronnen vermelden verschillende aantallen, vier of vijf doden. De doden waaronder een meisje van 4 jaar oud zijn aanvankelijk begraven op de begraafplaats achter de kerk, Vredenoord. Twee personen waaronder het kleine meisje zijn later elders herbe-graven. De andere slachtoffers zijn onbekend gebleven.

Onthulling gedenksteen

Dit jaar zal er ter herinnering aan deze gebeurtenis op 25 september een Gedenksteen onthuld worden aan de oostmuur van de kerk. Ook zal er een steen op het graf van de nog-niet-geïdentificeerde slachtoffers geplaatst worden. Bij beide stenen zullen kransen gelegd worden. Naast muzikale bijdragen zullen ook enkele sprekers de verhalen vertellen van hun (groot)ouders uit Schaarsbergen en hoe zij in de oorlog om het leven kwamen. Samen met kinderen van diverse basisscholen zullen we al deze mensen herdenken. Bestuur van de Dorpsraad en kerkenraad van de Dorpskerk nodigen heel Schaarsbergen van harte uit voor deze bijeenkomst die om 10.30 uur begint.

MUSEUM DEELEN

Me.262

Ervaar de unieke geschiedenis van de vliegbasis Deelen (vlakbij Arnhem) van de oprichting tot heden

In het museum is er bijzondere aandacht voor de opbouw van de vliegbasis in de bezettingstijd, het verloop van de luchtoorlog in de jaren 1940-1945 en voor het militaire gebruik tijdens en na de oorlog.

- Foto's en tekeningen van de bouw van de 'Fliegerhorst' voor de Duitse luchtmacht
- Wrakstukken van Duitse, Amerikaanse en Engelse oorlogsvliegtuigen
- Vliegerkleding en andere uniformstukken
- Een replica van de 'vliegende bom' V-1
- Restanten van de Canadese oorlogsdump uit 1945
- Plattegrond en foto's van het na-oorlogse gebruik van de vliegbasis door de Koninklijke Luchtmacht

Museum Deelen, Delenseweg 20, 6877 AE Deelen

- Openingsdagen: zaterdag en zondag van 11.00 tot 17.00 uur, voor groepen op afspraak
- Entree volwassenen € 8,00 en kinderen € 5,00 • Donateurs gratis • museumdeelen.nl

VINCENT MANDEMAKER
ALLROUND KLUSSENBEDRIJF
voor al uw klussen in en rond het huis

Strolaan 25, 6816 PM Arnhem (06) 42 11 86 32
info@klusbedrijfvincentmandemaker.nl
website: klusbedrijfvincentmandemaker.nl

Nieuwsbrief Dorpsraad

Blijf op de hoogte van alle nieuwtjes in Schaarsbergen! De nieuwsbrief wordt regelmatig verstuurd. U kunt zich aanmelden via www.schaarsbergen.nl

(advertentie)

Uw wijkspecialisten in Schaarsbergen

Erwin Broersma
broersma@bmvmakelaars.nl

Marc Bakker
bakker@bmvmakelaars.nl

TE KOOP
026 355 21 00
bmvmakelaars.nl

Neem vrijblijvend contact met ons op!
wonen@bmvmakelaars.nl
026 355 21 00

Onderaan de Kemperbergerweg staat de Kerk van Schaarsbergen

Door Abco Blok

Gelegen achter een ruim plein voorzien van muziektent staat de dorpskerk van Schaarsbergen, een eenvoudig maar beeldbepalend gebouw.

In 1863 werd de hervormde kerk gesticht door de familie Brantsen van de Zyp (van het landgoed Zypendaal), de familie de Bruijn (landgoed Warnsborn) en de familie Orsoy-Veerens. Zes jaar later, in 1896, werd de nieuwgebouwde kerk in gebruik genomen. De eerste kerkdienst werd geleid door Ds. Helderling (bekend van onder meer de Helderlingstichting).

De familie Brantsen was een Arnhemse regentenfamilie waarvan in 1824 een lid als jonkheer verheven werd in de adelstand, en een ander lid werd in 1828 in de adelstand verheven met verlening van de titel baron bij eerstgeboorte. Het adellijke geslacht is in 2019 in mannelijke lijn uitgestorven. De familie Brantsen van de Zyp heeft een aanzienlijk deel van hun vermogen

verworven met plantage de Vossenburg te Suriname. Deze plantage werd bewerkt door slaven.

De kerk is gebouwd op een stuk heidegrond dat beschikbaar gesteld was door baron Brantsen van de Zyp. In die tijd was Schaarsbergen nog niet veel meer dan een grote voornamelijk heidevlakte waar armoedige herders probeerden de kost te verdienen. In de tweede helft van de 19e eeuw was Baron Brantsen van de Zyp begonnen met het laten ontginnen van de heide om deze in cultuur te brengen, dan wel te beplanten met bomen. De boeren werden in de gelegenheid gesteld om boerderijen te pachten waarbij wel werd afgesproken dat zij de gronden in cultuur zouden brengen en op minder geschikte grond, bossen aan zouden planten.

Het gebouw zelf

Het kerkgebouw is een zogenaamde Waterstaatskerk. Dat is de benaming voor Nederlandse kerkgebouwen die tussen 1824 en 1875 onder toezicht (en soms ook naar ontwerp) van ingenieurs van Rijkswaterstaat werden gebouwd, veelal met financiële steun

van de landelijke overheid. Het is een misverstand dat dit gebeurde in opdracht van 'de minister van Waterstaat', want dat ministerie bestond toen nog niet. Het gebouw is een neoclassicistische zaalkerk met geveltoren met eenvoudig flauw gebogen tongewelf. Het is een gebouw waarin je rust kunt voelen en ervaren. De naastgelegen pastorie werd in diezelfde tijd gebouwd in dezelfde neoclassicistische stijl.

Ellende in de kerk

De kerk heeft roerige tijden meegemaakt, bijvoorbeeld die van de Doleantie. Hiermee wordt de kerkscheuring van 1886 aangeduid. Ruim 180.000 'dolerenden' (klagenden) verlieten de Nederlandse Hervormde Kerk in heel Nederland. Ook in 1832 was een grote groep uit de Hervormde kerk getreden. Die Afscheiding leidde uiteindelijk tot de zelfstandige gereformeerde kerken in Nederland.

De baron en de rentmeester

In 1879 werd de jonge dominee mr. dr. Willem van den Bergh als predikant verbonden aan de Nederlands Hervormde Gemeente van Schaarsbergen. Ds. Van den Bergh was een rechtschapen en vroom man, met een groot verstand, hij was zeer bevoegen, werkte letterlijk dag en nacht en had een ruim diaconaal hart. En daar kwam nog bij dat hij met hart en ziel de gereformeerde stroming binnen de Nederlands Hervormde Kerk aanhing. In Schaarsbergen vond hij daarin medestanders. Een van hen was rentmeester Hendrik Tiemens, met wie hij bevriend raakte. Hendrik Tiemens was in dienst bij Baron Brantsen. De Baron koos echter oppositie tegen de gereformeerden en ook hij had medestanders, vooral in de kring van degenen die voor hun dagelijks brood van hem afhankelijk hem waren. Een conflict tussen de baron en zijn rentmeester kon niet uitblijven. De baron stelde een ultimatum: als de rentmeester zijn houding in de geloofskwestie niet op zou geven kon hij vertrekken; geweten of brood dus. Hendrik bleef zijn geweten volgen en de baron zegde hem ontslag aan. Ds. Van den Bergh poogde nog te bemiddelen, maar zonder resultaat naar het lijkt. Zorgelijke tijden braken aan voor Hendrik en zijn vrouw Jaantje met hun inmiddels zeven kinderen. Maar ook de baron zal zich niet gemakkelijk hebben gevoeld bij het dreigend verlies van zijn bekwame rentmeester. Op 30 april 1890, de dag

voordat het aangezegde ontslag zou ingaan, overleed dominee Willem van den Bergh in Montreux, slechts 40 jaar oud.

WO II

Tijdens de tweede wereldoorlog heeft het kerkje flink te lijden gehad van een geallieerde misser die vier mensen het leven kostte (zie ook pag. 25). Ook werd op een kwade dag het avondmaalstel gestolen. Na de oorlog is een vervangend avondmaalstel geschonken door een Engelse Gemeente.

Het kerkelijk erf

Het kerkelijk erf is meer dan het kerkgebouw met het voorterrein. Ook de pastorie, het Dorpshuis en de begraafplaats Vredenoord maken er deel van uit. Op het terrein voor de kerk vinden met regelmaat allerlei festiviteiten plaats, zoals de jaarlijkse Oranjefeesten en de Kerstmarkt.

Multifunctioneel

Bij de verbouwing enkele jaren geleden is het interieur van de Dorpskerk vernieuwd. De kerkbanken zijn vervangen door losse stoelen waardoor de kerk geschikt is geworden voor andere bijeenkomsten of vergaderingen. Opvallende blikvangers in de kerk zijn de glas-in-loodramen. Die zijn afkomstig uit de aula van een reformatorische middelbare school in Utrecht die inmiddels is gesloopt. De voorstellingen verbeelden thema's uit het Hooglied. En dan is er het orgel: een mechanisch pijporgel uit 1867 dat oorspronkelijk gebouwd is voor de Hervormde Kerk in Diemerbrug en dat sinds 1993 in Schaarsbergen staat.

Sinds het najaar van 2022 is ds. Theo Pieter de Jong dominee van de kerk in Schaarsbergen. Elke zondagochtend om 10.00 uur is er een viering in de Dorpskerk. Alle kerkdiensten worden ook gestreamd, ze zijn mee te maken via internet: www.dorpskerkschaarsbergen.nl/online-kerkdiensten.

In een volgende editie van de Woeste Gronden zullen we aandacht besteden aan de begraafplaats Vredenoord.

PS: Hendrik Tiemens is uiteindelijk toch niet ontslagen; tot 1928 was hij rentmeester van het landgoed Zypendaal.

Ontdek de bunker Diogenes in Schaarsbergen

Sinds 2022 is de Diogenes bunker in Schaarsbergen niet meer in gebruik. Momenteel wordt de bunker tijdelijk gebruikt door huurders van de Kabath (leegstandsbeheer). Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) is aan het onderzoeken welke mogelijke nieuwe bestemming het gebouw kan krijgen. Er wordt gezocht naar een nieuwe invulling die recht doet aan de rijke geschiedenis en aan de veelbelovende toekomst van deze bijzondere plek.

De komende periode staat in het teken van het verkennen en programmeren van diverse activiteiten in de bunker. Vorig jaar hebben we open dagen in september georganiseerd, wat zeer positief ontvangen

werd. Het RVB opent de deuren dit jaar op 7/8, 14/15 & 21/22 september 2024. U bent op deze dagen van harte welkom tussen 10:30 uur en 16:00 uur. Reserveer van tevoren wel een tijdslot in verband met het maximaal aantal toegestane personen in de bunker.

Reserveren kan via www.bunkerdiogenes.nl.

Tijdens de open dagen kunt u in uw eigen tempo rondlopen door de bunker. Op meerdere plekken binnen en buiten de bunker wordt er interessante achtergrondinformatie gepresenteerd.

We kijken uit naar uw komst in september!

(advertentie)

Kom
vrijblijvend
een proefles
volgen

Sporten op de mooiste plekken in de natuur en nu ook ik Park Zypendaal en Park Sonsbeek!

Wij maken sporten zo leuk dat je er iedere week naar uitkijkt.

Over GezondOud

Wij zijn er voor iedereen die gezond oud wil worden en daar zelf, door te bewegen, een belangrijke bijdrage aan wil leveren. Het hele jaar sporten wij met gezellige groepen op de dinsdagen in Park Sonsbeek en op donderdagen in Park Zypendaal.

Vitaal en sociaal

Omdat wij het sociale aspect minstens zo belangrijk vinden, organiseren wij regelmatig gezellige activiteiten waar je vrijblijvend aan deel kunt nemen. Van wandelen in Noordpolderzijl, avonturieren in de Ardennen tot fietsen door de bollenstreek.

Hebben we je nieuwsgierig gemaakt?

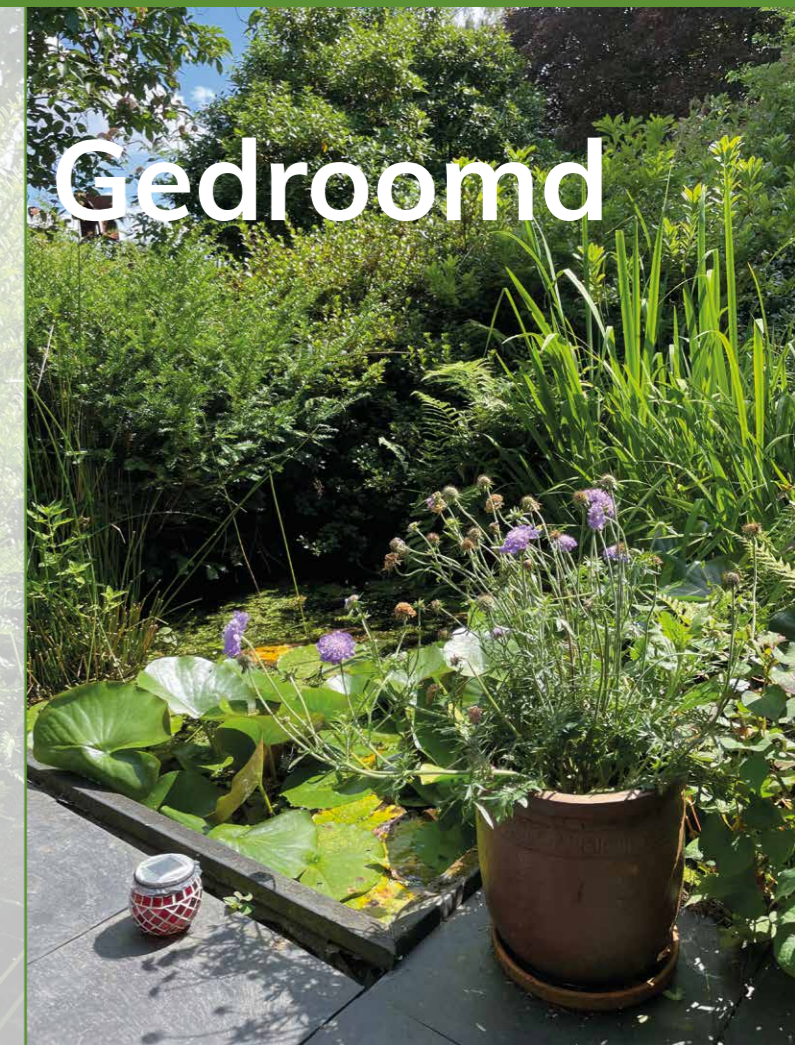
Kijk dan vooral eerst even op onze website www.gezondoud.nl of bel voor een GRATIS proefles naar 06-53837045

Waanzinnig Gedroomd

Door Dick Zutt

Tijdens mijn post-HBO kopopleiding Arbeid & Organisatie kwam ik in aanraking met het kleurendenken van De Caluwé. Heel interessant om zo persoonlijke stijlen te kunnen duiden. Ik ben Wit (Panta Rhei, Grieks voor Alles Stroomt) en Groen (Begrijpen en Leren). Ik heb op mijn palet minder Blauw, Rood en Geel. Deze kleuren staan voor structuur en sociale hiërarchie, maar wellicht zijn planning en organisatie betere termen ... zucht. Ik weet wel dat het maar een hulpmiddel is, maar was het niet Sigmund Freud die iets zei over kunnen vliegen in je dromen in zwart-wit? Dat zou een aanwijzing kunnen zijn voor een psychopathische persoonlijkheid? Daar heb ik gelukkig geen last van en ik ga het ook niet fact-checken. In deze tijd van wereldleiders die ook zo maar ongenueanceerd iets roepen, is het verschil tussen feit en fictie sowieso allang vervaagd. Laat dus maar. Daarbij is het zo dat psychopathische persoonlijkheden goed gedijen in een politiek moeras ... dus.

Dit jaar heeft zich tot nu als nat en warm in de boeken gezet en dat betekent klamme nachten en ook ... muggen. Dat uit zich bij mij in rusteloos draaien en in oneindige slapeloze nachten met gepieker en eindeloos herhalende vragen als Waarom? Hoezo dan? Ik snap er niks van? Wie wil dit nu eigenlijk? En dan blijft het maar spoken in mijn hoofd. Ik droom ook raar. Ik stond in een droge vallei, op een lemen bodem met kiezels in een storm als een roepende in de woestijn tegen een clubje mensen op een bordes een lied te schreeuwen. Mannen in een Italiaanse snit donkerblauw pak, sommigen in het zwart met gepoetste laarzen, verder een barbiepopachtige palingverkoopster en een vrouw met getoupeerd haar in een glimmende roze jurk. En juist zij was de hele tijd aan het twitteren en dat was ongehoord. Ik schreeuwde een lied van Kinderen voor Kinderen: 'Ik heb zo wa wa wa wa waanzinnig gedroomd, ik werd door wa wa wa wa wappies bestookt. En iedereen zei ... luister naar mij.' En zo ging het maar door in m'n hoofd. In het midden van het groepje stond een magere man met een grijs

baardje van een paar dagen die er uitzag alsof ie al een marathon had gelopen maar eigenlijk was-ie nog maar nauwelijks begonnen. Hij zei: 'Dit is geen kleuterklas' en een brutaal jongetje schreeuwde vanaf de zijlijn: 'Wat een slappe hap' en toen gingen ze met z'n allen sateetjes eten omdat datzelfde jongetje Indisch zo lekker vond en dus zijn zin kreeg, en toen begon het zomerreces. Niemand luisterde naar mijn vraag: Waarom deze waanzin? En het koortje van Kinderen voor Kinderen bleef maar herhalen: Wateurh (met een Gooise 'eurh'). Afvoeurh. Deuhrainage. Infiltrateurhatie. Het was om gek van te worden. Waarom niet gewoon op z'n Hollands Rrrr Rrrrr op het puntje van de tong?

We hadden hier eerder nooit zoveel muggen. Wij hebben een vijver in onze tuin. Biodivers met plantjes en diertjes en onze salamanders eten graag muggenlarven. Wist je dat muggenlarven alleen maar gedijen in stilstaand water? Je moet voor een gezonde leefomgeving stilstaand water altijd vermijden en alles lekker laten doorstromen. Dat heet gezond verstand. Panta Rhei.

STUDIO
sleutelbloem

TUINONTWERP &
BEPLANTINGSADVIES

www.studiosleutelbloem.nl
joanneke@studiosleutelbloem.nl
06 46048250

VOOR EEN TUIN DIE LEEFT!

**KOOK
KUNSTEN.**

Iets te vieren?
Daar hoort lekker eten bij!

Kookkunsten verzorgt een heerlijk diner, buffet of hapjes, zodat u en uw gasten kunnen genieten. Ook voor (Buiten)feesten op bijzondere locaties.

'Of een kookworkshop, bijvoorbeeld échte Spaanse tapas of de Arabische keuken. Leuk met vrienden en collega's!'

catering met passie!

www.kookkunsten.com

(h)eerlijk Buitenleven
totaaltuin

Totaaltuin houdt van buiten leven! Wij leggen tuinen aan die passen bij huis en omgeving. Uw 'groene' toekomst begint pas echt met een tuin die past!

Bestrating van terras, het plaatsen van een kapschuur of enkel het ingraven van een trampoline. Totaaltuin levert maatwerk en kwaliteitsproducten van tuinhout en overige tuinproducten.

Schelmseweg 67 6816 PA Arnhem. 026 443 14 74 info@totaaltuin.nl www.totaaltuin.nl

DE PROTESTANTSE KERKEN
OOSTERBEEK-WOLFHEZE EN SCHAARSBERGEN
ORGANISEREN SAMEN HET

**ZOMERFESTIJN
"IN JE ELEMENT"**

14 SEPTEMBER 2024

Wanneer ben jij in je element? We hebben allemaal eigen talenten en interesses. Gelukkig maar, want met al deze talenten samen kunnen we veel meer bereiken. Kom het ervaren, ontdekken en beleven!

PROGRAMMA:

- 15.00U WELKOM VOOR (JONGERE) KINDEREN
- 15.00-17.00U POPPENTHEATER EN ANDERE LEUKE ACTIVITEITEN
- 17.00-18.30U SAMEN ETEN MET JEUGD VAN ALLE LEEFTIJDEN
- 19.00U 'AAN DE SLAG' MET DE (OUDERE) JEUGD
- 19.30-21.30U FAMILIEFILM IN THEMA: NEEM JE CHILLKLEEDJE MEE!
- 21.30-22.00U AFSLUITING

De hele dag zijn ouders/verzorgers/grootouders en andere gasten van de kinderen en tieners welkom.

**KOM JE OOK?
ALTIJD WELKOM, MAAR INSCHRIJVEN IS FIJN!
SCAN DE QR-CODE OM JE OP TE GEVEN**

**LOCATIE
DORPSKERK SCHAARSBERGEN
Kemperbergerweg 800, Arnhem**

**JIJ BENT
WELKOM**

zomerfestijn@dorpskerkschaarsbergen.nl

Berichten uit de kerk

Al anderhalf jaar in de Dorpskerk: KERK OP SCHOOT...!

Wat is Kerk op Schoot? Sprankelende, belevingsgerichte korte diensten voor kinderen van 0 tot 4 jaar, dát is Kerk op Schoot. Tijdens deze diensten beleven baby's, peuters én hun (groot)ouders/verzorgers een Bijbelverhaal met alle zintuigen. We vertellen het verhaal, afgewisseld met veel liedjes (op bekende peuter-melodieën) en belevingsgerichte activiteiten. Met deze vieringen maken jonge kinderen (én hun ouders) op een speelse manier kennis met de Bijbelverhalen en de Dorpskerk, en kunnen ouders elkaar op een informele manier ontmoeten.

Wanneer? Op zondag 13 oktober en op zondag 1 december, van 11.30 tot ongeveer 11.45 uur. Na de viering is er koffie/thee voor de grote mensen, en limonade met wat lekkers voor de kinderen.

Aanmelden is fijn, maar niet verplicht!

Voor meer informatie; ds. Theo Pieter de Jong – 06 57673824
dominee@dorpskerkschaarsbergen.nl

Op 1 november viert de wereldwijde kerk Allerheiligen

De overledenen worden herdacht, lichten worden aangestoken en bijzondere muziek klinkt. Ook in de Dorpskerk is er de gelegenheid een dierbare te gedenken, die korter of langer geleden heengegaan is.

In de dienst op zondag 3 november zullen we de namen noemen van gemeenteleden die overleden zijn in het afgelopen jaar – en is er de gelegenheid voor ieder die dat wil om ook iemands naam te noemen en/of op andere manier te gedenken.

Voor wie dat liever in rust en stilte doet is de kerk op zaterdagmiddag 2 november ook geopend om iemand te gedenken. Er zullen mensen aanwezig zijn en een lichtje kan aangestoken worden. De kerk is open van 15.00 tot 17.30 uur. (on)gelovig, kerklid of niet, van harte welkom...!

Nieuw Jaartheme

In de Dorpskerk zal er vanaf het nieuwe seizoen in september elke maand een thema-dienst zijn. Het thema voor het komende jaar is 'brieven'.

Wie schrijft er nog wel eens een brief? Veel Bijbelboeken zijn oude brieven. En in menig Bijbelboek komen we (fragmenten van) brieven tegen. Iedere maand willen we in de dienst op zondagmorgen (om 10.00 uur) met één van die brieven aan de slag en denken we na waar de thema's van die brieven ons leven raken. En... als mijn eigen leven een 'brief' zou zijn – wat zou daarin te lezen zijn? Genoeg stof ook om samen creatief mee aan de slag te gaan. Zie de website voor meer actuele gegevens en data: www.dorpskerkschaarsbergen.nl

Kerklid of niet, u bent van harte uitgenodigd bij de thema-diensten!

P.S. op de eerste thema-dienst, 8 september, zal de vernieuwde website gelanceerd worden...

Gespreksochtenden rouw

In het najaar is er vanuit de Dorpskerk een gespreksgroep rondom rouw.

Voor wie is deze groep?

- voor iedereen die richting zoekt in zijn of haar rouw
- voor partners, kinderen of ouders, die korter of langer geleden een dierbare hebben verloren
- voor kerkmensen en niet-kerkmensen
- voor mensen die graag eens iemand willen spreken die vergelijkbare dingen heeft meegemaakt en dus dingen kan herkennen

De groep zal geleid worden door ds. Theo Pieter de Jong van de Dorpskerk.

Theo Pieter heeft zowel in Stadskanaal als in Ede een dergelijke groep begeleid en weet niet alleen als predikant maar ook uit eigen ervaring wat rouwen is. In vier bijeenkomsten, op de woensdagochtenden, zal de groep samenkomen en in gesprek gaan over wat rouw met ons doet, welke vragen het oproept, hoe het ons leven beïnvloed en welke keuzemogelijkheden er zijn in het rouwen. Deelname is gratis. De ochtenden zijn op 9, 16 en 30 oktober en 20 november. Voor aanmelden of vragen, bel of mail gerust ds. Theo Pieter de Jong: 06 56673824 of dominee@dorpskerkschaarsbergen.nl

GESPREKSGROEP 'Bidden in de nacht'

In januari en februari start er een gespreksgroep vanuit de Dorpskerk 'bidden in de nacht'. In deze kring behandelen we het boekje van de Anglicaanse priester Tish Warren. Samen met haar man werkt zij in Pittsburgh. De waarde van haar boeken wordt door een steeds brede publiek herkend. Zo schrijft ze onder meer voor The New York Times en Christianity Today. In het boek 'Bidden in de nacht' beschrijft Warren vanuit haar eigen ervaring over hoe in tijden van twijfel en verlies de oeroude monastieke gebeden uit de kerk haar weer grond onder de voeten gaven.

Gedurende vijf woensdagavonden gaan we dit praktische en aansprekende boek dat in 2021 verscheen door. We verdiepen ons in de liturgie van de 'completen' (het nachtelijk gebed in de kloosters) – en kijken waar deze oude nachtelijke gebeden ons leven raken en hoe ze kunnen helpen bij 'nacht-ervaringen' in ons bestaan.

Voor wie is deze kring bestemd?

Tish Warren zal met haar directe taal, voorbeelden en levensgevoel vooral haar eigen leeftijdsgenoten aanspreken, de 30-ers en 40-ers. Zij zijn dan ook van harte voor deze kring uitgenodigd.

Deelname aan de groep is gratis. Wel dient u zelf het boek 'Bidden in de nacht' aan te schaffen. De gespreksavonden zijn op 8 en 22 januari, 5 en 19 februari en de laatste avond is op 5 maart (Aswoensdag).

Voor meer info: <https://protestantsekerk.nl/verdieping/wie-is-tish-warren/en/of/bel/mail/ds.theo.pieter.de.jong>
dominee@dorpskerkschaarsbergen.nl
06 57673824

Samen
houden
we

Arnhem schoon!

Tips voor een schone en frisse gft-container!

De container voor groente-, fruit- en tuinafval is niet de meest frisse plek, vooral niet in de zomer! Tips om nare geurtjes en ongedierte te voorkomen:

- Leg een dunne krant of lege eierdoos op de bodem om vocht op te nemen.
- Zet de container als het kan in de schaduw.
- Laat vochtig gft-afval zoveel mogelijk uitlekken.
- Verpak etensresten zoals vis of vlees in een krant.
- Laat het deksel (iets) openstaan met iets ertussen. Dit voorkomt stankoverlast.
- Leg takjes klimop in de container om maden te voorkomen.
- Leg een boterham met azijn in de container. Vliegen houden niet van deze geur.
- Bent u langere tijd niet thuis? Zorg dat de gft-container leeg is.
- Maak de gft-container regelmatig schoon.

Hoe maakt u de gft-container op een milieuvriendelijke manier schoon?

1. Gebruik kokend water en eventueel biologisch afbreekbaar schoonmaakmiddel of groene zeep.
2. Giet het vuile water in een emmer en leeg deze binnenshuis.
3. Nog niet schoon? Pak een bezem, schrobber of hogedrukreiniger.
4. Laat de container drogen voordat u hem weer gebruikt.

Kijk voor meer informatie op arnhem.nl/afval.
Download de PreZero-app of kijk voor uw afvalkalender en meer op inzamelwijzer.prezero.nl.

Duurzamer afvalbeleid

Op zaterdag 22 juni vond de laatste bijeenkomst van het Arnhemse Burgerberaad over afval plaats. 29 adviezen werd aangeboden aan Nicky Eppich, voorzitter van de gemeenteraad en Bob Roelofs, Arnhems wethouder Participatie. De adviezen gaan onder meer over betere voorlichting, het makkelijker maken van afvalscheiding, het verbeteren van ophaal- en brengmogelijkheden, het stimuleren van hergebruik en reparaties van producten en het tegengaan van 'afvaltoerisme' en afvaldumpingen.

Maanden hard gewerkt aan een advies

Het Burgerberaad, bestaande uit een door loting bepaalde groep van 150 Arnhemmers, heeft de afgelopen maanden hard gewerkt aan oplossingen om de hoeveelheid afval van inwoners, instellingen en bedrijven tot een minimum te beperken. Het was de eerste keer dat een burgerberaad plaatsvond in Arnhem.

Vier bijeenkomsten

Het Burgerberaad bestond uit vier bijeenkomsten. Gedurende de bijeenkomsten gingen de deelnemers in gesprek met experts en verkenden zij diverse invalshoeken van afvalbeheer, ondersteund door ervaren gespreksleiders die zorgden dat alle stemmen gehoord werden. Bovendien hebben zij locaties bezocht zoals een afvalbrengstation en een textiel-sorteercentrum.

Gemeenteraad aan zet na de zomer

Het belangrijkste doel van het beraad was om zwaarwegende adviezen te formuleren voor de gemeenteraad. Na de zomer zullen de aangenomen adviezen getoetst worden op juridische en praktische haalbaarheid, en worden de financiële aspecten in kaart gebracht. De adviezen die door deze toets komen, worden verwerkt in het nieuwe afvalbeleid van de stad waarover de gemeenteraad gaat besluiten, met als streven de hoeveelheid afval per inwoner tot een minimum te beperken en een volledig circulaire economie in 2050 te realiseren.

Arnhem maakt ruimte voor de wilde bij →

Het gaat niet goed met de wilde bij in ons land. Daarom gaat Arnhem, samen met lokale groene organisaties, werken aan verbetering van de leefomgeving van de wilde bij. Daarnaast wil de gemeente het aantal kasten met honingbijen in de stad verminderen.

Wethouder Marco van der Wel (Natuur): 'Wilde bijen zijn belangrijk voor de biodiversiteit en onze voedselvoorziening. Veel mensen weten niet dat de wilde bij moet concurreren met de honingbij, omdat er in de natuur domweg te weinig voedsel is voor beide. Als gemeente kiezen wij nu voor bescherming van de wilde bij. Sommige soorten worden zelfs in hun voorbestaan bedreigd, zoals de knautiabijs (zie foto rechtsboven).

Gezamenlijke projecten

In 2022 deed de gemeente onderzoek naar de situatie rond de wilde bij, waaruit bleek dat hun leefgebied verbeterd moet worden. De gemeente wil daarom binnen een convenant gaan samenwerken met IVN, Stichting Arnhem Zoemt, Stichting Vitale Biotopen en de Imkervereniging Arnhem en omstreken. In de overeenkomst staan concrete gezamenlijke projecten, waarmee alle partijen aan de slag kunnen.

Bijenlinten, voorlichting en monitoring

De aanleg van de zogeheten 'bijenlinten' met bloeiende planten, die de leefgebieden van de wilde bij met elkaar verbinden, gaat door. Door leefgebieden anders te beheren, kan de wilde bij straks het hele jaar door voldoende voedsel vinden. Naast het geven van voorlichting gaat de gemeente ook door met het verzamelen van informatie over de stand van wilde bijen en zweefvliegen in 14 onderzoeksvelden.

Knautiabijs op beemdtkroon

Adviesraad Arnhem

Wat heeft de omgevingswet te maken met de participatiewet; mobiliteit met bestaanszekerheid en schuld en armoede met werk en inkomen? Wat doet digitalisering met armoede en schulden?

Veel onderwerpen hangen samen. Voor de Gemeente en bestuurders zijn dergelijk zaken helder als beleid wordt gemaakt. Voor mens/burgers lijkt het vaak een oerwoud en weet men niet waar alles begint en eindigt. Het doel is meer inspraak maar waar begin je als burger?

Inspraak

En hoe dan? Wil je meer weten en heb je veel signalen of vragen, en wil je graag een keer deelnemen als vrijwilliger aan de Adviesraad Werk & Inkomen gemeente Arnhem; of deelnemen aan een groep actieve vrijwilligers, mail dan naar Adviesraad Werk & Inkomen: adviesraadarnhem.nl of naar: caroline.hofstra@connectie.nl

Tennisvereniging Schaarsbergen

Sfeer proeven? Bel voor een geschikt tussmoment of een proeftraining naar Annemieke 06-13597071 of kijk op www.tennisverenigingschaarsbergen.nl

- Top gravelbanen
- Geen wachttijden
- Tennisvrienden maken met tossen
- Competitie (ruimte voor teams)
- Lage contributie en consumptieprijsen
- Training van Brand Tennis

Muziekvereniging Eendracht en JES! Arnhem volop in beweging

Heb je ook zo genoten van de mooie Openluchtkerkdienst en ons wijkconcert in Schaarsbergen? Veel dorpsbewoners luisterden naar de mooie klanken van ons jeugd-orkest en ons fanfareorkest. Gemist? Volgend seizoen hebben we weer heel veel mooie concerten voor je in petto!

Start lessen Algemene Muzikale Vorming (AMV) op 9 september 2024

Lijkt het je kind leuk een instrument te leren bespelen? Vanaf 7 jaar (groep 4), kun je na schooltijd AMV-les volgen. In deze lessen leer je spelenderwijs op de blokfluit de basisbeginselen van muziek, zoals noten lezen, ritme en toon houden en maak je kennis met verschillende muziekinstrumenten. De lessen worden gegeven op Basisschool 't Panorama door een professionele muziekdocent. Vanaf maandag 9 september start er een serie van 20 lessen voor AMV-leerlingen. Voor meer informatie kun je contact opnemen met Laura Hak (06 19044314) of mailen naar jeugdeendrechtschaarsbergen@gmail.com.

Vanaf 8 jaar kun je muziekles krijgen op een koperinstrument in ons eigen verenigingsgebouw De Lariks in Schaarsbergen. Wil je een bugel, hoorn, bariton of trombone uitproberen? Vraag een gratis proefles aan. Een gediplomeerde muziekdocent staat voor je klaar en een instrument krijg je te leen van de vereniging.

Concert op zaterdagavond 30 november

Op zaterdagavond 30 november geeft de vereniging een concert in de EventTheater Concertzaal in Oosterbeek. Noteer de datum vast in je agenda en houd de socials in de gaten voor meer informatie. Het belooft een fantastische avond te worden!

Play-in voor muzikanten in de fanfare-bezetting

Op zaterdag 15 maart 2025 vanaf 09.30 uur organiseren wij een Play-in in Wijkcentrum Bakermat aan de Van Nispenstraat 139 in Arnhem-Noord. Bespeel en heb je een instrument die voorkomt in een fanfare dan nodigen we je van harte uit om deze dag samen met ons muziek te maken. Tegen 16.00 uur sluiten we af met een concertje van een half uur. We rekenen op een grote opkomst en een gezellige dag met veel muzikanten. Meld je snel aan via de website www.eendrechtschaarsbergen.nl.

Rabobank Clubkas stemcampagne

Draag je een steentje bij? Ons eigengebouwde verenigingsgebouw "de Lariks" heeft een grote onderhoudsbeurt nodig. Dit gaat helaas veel geld kosten en daarom nemen we deel aan de Rabobank clubkas stemcampagne. Indien je lid bent van de Rabobank kun je ons kosteloos helpen. Stem tussen 2 en 24 september op onze vereniging. Dit kost niets, maar onze clubkas zal via de Rabobank gevuld worden. Meer informatie zie de pagina van de Rabobank, <https://www.rabobank.nl/leden/clubsupport>.

Wil je informatie over AMV-les, proeflessen op instrument of JES! Arnhem? Neem contact op met Lenny Brummelman (06 83648527) of Laura Hak (06 19044314) of mail naar jeugdeendrechtschaarsbergen@gmail.com. Meer informatie over de Play-in, onze fanfare en feestkapel Fkes kun je vinden op onze website www.eendrechtschaarsbergenarnhem.nl.

GROENSTETUIN.NL

van een duurzaam ontwerp tot beplantingsplan en advies

Tielke Sterk
ECOLOGISCH TUINONTWERPER
 ☎ 0633968536 📧 groenstetuin.nl

Reserveer via
www.restauranttrix.nl
 of bel
 026 - 44 22 273

HOTEL
 RESTAURANT
TRIX

GEOPEND VOOR: KOFFIE, LUNCH,

BORREL EN DINER!

SPECIALE
 KINDERKAART EN
 SPEELRUIMTE!

RESTAURANT TRIX | SCHELMSEWEG 1A
 ARNHEM | RESTAURANTTRIX.NL

Bij de hand

Afvalkalender

Het jaaroverzicht voor het ophalen van afval van groen, rest en PMD is te vinden op de site van de Gemeente Arnhem: www.arnhem.nl via de zoekopdracht 'afvalkalender', u wordt dan doorgelinkt naar de website van proZero.

De rolcontainers worden met een grijpparm opgepakt en geleegd. Zet de bak dus op straat met de wielen aan de straatkant. De blauwe rolcontainer (papierafval) wordt met hulp van vrijwilligers van muziekvereniging 'Eendracht' geleegd.

Gemeente Arnhem

Voor al uw vragen of klachten over de openbare ruimte, kunt u dagelijks bellen met telefoonnummer 0900-1809. Of stuur een bericht via www.arnhem.nl/melding. Het voordeel hiervan is dat u van de voortgang van uw melding per e-mail op de hoogte wordt gehouden.

Wijkagent

De wijkagent voor Schaarsbergen is Hendrik Spoelman. Hij is te bereiken via het algemeen nummer 0900 - 8844 of via hendrik.spoelman@politie.nl

Uw buurt groener maken?

www.arnhem.nl/Inwoners/wonen_en_milieu/Groenbeheer/uw_buurt_groener_maken

Gat in de weg? Kapotte straatlantaarn?

Knelpunten in de openbare ruimte kunt u snel en simpel melden via Fixi. Fixi is een landelijk platform. Ook de gemeente Arnhem maakt er gebruik van. Geef bij melding de locatie aan en voeg waar

Wijkteam Arnhem Noord-West

Voor persoonlijke ondersteuning of advies, bijvoorbeeld bij opvoeding, huisvesting, zorgen om inkomen of psychische problemen neem je contact op met het wijkteam: tel. 088-2260000 of www.wijkteamsarnhem.nl.

Team Leefomgeving Noord-West

Gemeente Arnhem werkt met teams leefomgeving (TLO). Voor Schaarsbergen is TLO Noord-West het aanspreekpunt met wijkmanager Timon Lammers. Dit team gaat graag met bewoners in gesprek over thema's en ambities die spelen in een wijk.

Team Leefomgeving Noord-West is te bereiken via: noord-west@leefomgevingarnhem.nl en telefonisch 026-3774841 (algemene zaken, Patricia Vleeming).

Cultuurmakelaar

Een cultuurmakelaar bemiddelt, ondersteunt en ontwikkelt initiatieven op het gebied van taal, kunst en erfgoed. De cultuurmakelaar voor Arnhem Noord-West is Merel van Velzen. U kunt haar benaderen met vragen, wensen en ambities op het gebied van kunst, taal en erfgoed. Contact: merel.vanvelzen@rozet.nl of 06 38 57 36 66

mogelijk een foto bij. Zo krijgt de gemeente de exacte locatie door en kan gericht actie worden ondernomen. Iedereen die iets meldt, wordt op de hoogte gehouden van de afhandeling. Voor meldingen: ga naar www.fixi.nl of download de Fixi-app in de App Store of Google Playstore. Het werkt snel, makkelijk en effectief!

Agenda

september

- alle dinsd. 17-19.30 u. Bronstexcursie (reserveren)
- div. data 17-19.30 u. Bronstexcursie incl. diner (reserveren)
- div. data 16-19.30 u. Workshop bronstfotografie (reserveren)
- zat. + wo. 16-17.30 u. Kinderbronstexcursie (reserveren)
- zondag 1 13-15 u. Jachthoornblazers De Overlopers
- weekend 7- 8 10.30-16 u. Open dag bunker Diogenes (zie pag. 28)
- zondag 8 14-16 u. BigBand 'Sound of Science'
- zondag 8 14-15.30 u. Speuren naar Sporen (reserveren)
- weekend 14- 15 10.30-16 u. Open dag bunker Diogenes (zie pag. 28)
- woensdag 18 16-17 u. Kindercollege 'Biodiversiteit'
- woensdag 18 19-21 u. Avondlezing+ 'Ecodisplays onder de loep'
- vrij.-zon. 20- 22 Masterclass Weven (reserveren)
- weekend 21- 22 10.30-16 u. Open dag bunker Diogenes (zie pag. 28)
- zaterdag 21 12-16.45 u. Huifkartochten door het park (reserveren)
- zondag 22 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)
- di.-do. 24- 26 Masterclass Weven (reserveren)
- woensdag 25 10.30 u. Onthulling gedenksteen Dorpskerk (zie pag. 25)
- zaterdag 28 13-16 u. Open dag AZC Kop van Deelen (zie pag. 23)

oktober

- div. data 10-14 u. Workshop herfstfotografie (reserveren)
- zondag 6 13-15 u. Jachthoornblazers De Overlopers
- zondag 6 10-16 u. Hoge Veluwe Loop, hardloopevent (inschrijven)
- zaterdag 12 12-16 u. Open Jachthuis Dag
- donderdag 17 19 u. Bewonersoverleg in Dorpshuis
- zaterdag 19 12-16.45 u. Huifkartochten door het park (reserveren)
- vanaf zat. 19 Hoge Veluwe Wilde Weken
- wo.-wo. 23- 30 13-15.30 u. Kinderactiviteit: Herfstspeurtocht
- zaterdag 26 13-15 u. Jachthoornblazers De Overlopers
- zondag 27 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)

november

- vrij.-zo. 1- 3 Hoge Veluwe Wilde Weken
- zat./zon./zat. 2+ 17+23 13.30 u. Zwoele Zwijnenexcursie (reserveren)
- zondag 10 14-15.30 u. Speuren naar Sporen (reserveren)
- zondag 24 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)
- zaterdag 30 Concert Eendracht in EventTheater Oosterbeek

hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
bunkerdiogenes.nl
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
bunkerdiogenes.nl
burgerszoo.nl/kindercollege
burgerszoo.nl/avondlezing
openluchtmuseum.nl
bunkerdiogenes.nl
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
openluchtmuseum.nl
Dorpskerk Schaarsbergen COA.nl

hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
schaarsbergen.nl
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda
hogeveluwe.nl/nl/agenda

Bekijk ook de website!

Bezoek voor de laatste nieuwtjes en alle activiteiten ook zeker www.schaarsbergen.nl

BURGERS' ZOO 100 JAAR IN ARNHEM!

www.burgerszoo.nl/abonnement

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

